

KOROŠKA KRONIKA

Izdaja Britanska obveščevalna služba. — Cena mesečno: za tuzemstvo 2 S, v inozemstvo 5 S. — Posamezna številka 50 grošev

Leto V.

CELOVEC, 21. januarja 1949

Številka 3

Zavezniško nadzorstvo nad Nemčijo

Nov odbor za preprečitev ponovne nemške napadalnosti

Zapadne velesile, ki so se pred tremi tedni sporazumele glede postavitve Porurja pod strogo mednarodno nadzorstvo, so v ponedeljek ustanovile vojaški varnostni odbor, ki bo jamčil, da se ne bo Nemčija nikoli več poslužila svojih virov in zalog za napad na kakšen drug narod v Evropi.

Odbor tvorijo komisarji (po en britanski, ameriški in francoski general), trije njihovi namestniki, tajništvo, ki je izbrano iz vseh treh narodnosti, in tri divizije. Odbor bo proučeval vojaška in industrijska vprašanja ter znanstvena raziskovanja. Komisarji se bodo redno sestajali vsak mesec ter proučevali delovanje, ki ga bo odbor podvzel, in bodo sestavljali predloge vojaškim guvernerjem.

Odbor bo odgovoren za razorožitev in demilitarizacijo, upoštevajoč zakone in odredbe, o katerih so se štiri velesile že

zedinile. Nadaljnje njegove dolžnosti so:

preprečitev oživitve morebitne vojaške ali napol vojaške organizacije;

zagotovitev, da se ne bo izdelovalo ali uvažalo kakršnokoli orožje, vojni material ali drugo blago, ki je že ali pa bo še prepovedano;

preprečitev, da bi Nemčija obšla določila, ki veljajo za nekatere industrijske panoge;

zagotovitev, da bodo vse vojaške zgradbe, naprave, laboratorije, ladjedelnice in tovarne, kjer so nekdanje izdelovali orožje, uporabljali izključno v mirovne svrhe;

skrb, da ne bodo znanstvena raziskovanja vodila na koncu koncev do vojne;

zagotovitev, da se ne bo z gradnjo in obratovanjem trgovskega brodograjskega

civilnega letalstva razvijala vojaška moč.

Odbor bo tudi dajal vojaškim guvernerjem nasvete ter gledal na to, da se bodo dane odredbe izvajale. Predvideno je tudi, da bo vojaški varnostni odbor ustanovil takšen zvezni urad za sodelovanje z mednarodno oblastjo za Porurje, kakor bodo zahtevale potrebe.

Istega dne, ko je bil ustanovljen vojaški varnostni odbor, se je v zunanem ministrstvu v Londonu pričela konferenca med diplomatskimi predstavniki Velike Britanije, Francije in Združenih držav glede zasedbenega statuta za Nemčijo.

Filozofija današnjih dni

Po „News Chronicle“

Danes živimo v dobi vsesplošne zmešnjave — politične in gospodarske, miselne in duhovne. Do tega je prišlo, ker se človeštvo danes nahaja na razpotju štirih važnih smeri. Po eni poti smo hodili le tipaje in ugibaje, a od sedaj naprej nas vodi na znanstveno pot. Druga pot je bila pot ročnega dela, od sedaj naprej pa je naše delo postalo mehanično delo, od sedaj naprej imamo opravka s stroji. Na poti, ki smo jo prehodili do sedaj, je vladalo v različnih državah le nekaj ljudi, od sedaj naprej se srečujemo z državami, kjer vladajo množice. Do sedaj smo videli na poti imperije, od sedaj naprej pa se srečujemo s prostimi državami. Zatorej ni nič čudnega, da se nam zdi, da se danes godijo na svetu le nesreče, polomije, zločini, vstaje. Prišli smo v dobo, ko se

VSEM NAROČNIKOM „KOROŠKE KRONIKE“

Ponovno opozarjamo vse naše stalne naročnike (abonente), da mora biti naročnina za „Koroško Kroniko“ plačana vnaprej. Ker mora uprava z začetkom leta zaključiti knjige za leto 1948, prosimo vse, ki še niso poravnali naročnine za lansko leto, da store to najpozneje do 31. januarja 1949. Kdor zaostale naročnine do 15. februarja 1949 ne bo plačal, mu bomo žal prisiljeni ustaviti nadaljnje pošiljanje lista.

Vsem novim naročnikom sporočamo, da je treba ob naročilu lista vplačati vsaj trimesečno naročnino, ki znaša 5,50 S. Kdor vplača naročnino vnaprej za pol leta, plača namesto 12 šilingov le 10,50 S. Vnaprej plačana naročnina za celo leto znaša le 20 šilingov in ne 24. Te ugodnosti veljajo seveda tudi za stare naročnike.

UPRAVA „KOROŠKE KRONIKE“

Jugoslavija in Zapad

Trgovska pogodba z Veliko Britanijo je dobrodošla z dveh vidikov. Jugoslavija je s tem pokazala svojo voljo do trgovanja z Zapadom, a britanskim zahtevam po odškodnini za podržavljenost inmetje v Jugoslaviji bo zadoščeno. Če bo šlo vse po sreči, bo imela Velika Britanija nov vir surovin in, kakor je dejal maršal Tito pri neki finančni debati, bo Jugoslavija nudila novo tržišče za britanske tovarniške izdelke in stroje. „Mi bomo morali prodajati svoje surovine drugje in, če ne drugod, tudi kapitalističnim državam,“ je dejal maršal Tito, ko se je pritoževal zaradi težkoč z Moskvo in vzhodnimi sosedi, „da bomo mogli kupiti potrebnih strojev, ki jih neobhodno potrebujemo za mehanizacijo naših rudnikov, naše težke industrije itd.“

Tej trgovski pogodbi pa se začasno ne more pripisovati nikak politični pomen. Pogajanja za to pogodbo so se pričela, še predno je nastal razkol z Moskvo in dosedaj še ni nobenih znakov, da bi Jugoslavija preusmerila svojo politično pripadnost z Vzhoda na Zapad, čeprav je morda sedaj bolj pripravljena za to. Razkol z Moskvo in deželami, ki so vključene v Kominformu, se širi, toda maršal Tito in njegovi tovariši so trdno odločeni, da ne bo nebeđen zašel v „imperialistični tabor“. Še danes pa ni docela jasno, kaj je prav za prav povzročilo razkol.

Bilo je vedno jasno, da se bodo Jugoslovani s svojim osvobodilnim bojem med vojno približali komunistom izven mej, kateri so tudi izvajali borbena dejanja. Jugoslovanske partizane je napolnjevala zavest junaških vrlin, ki so izročilo nekdanjih neprestanih bojev s Turki in Germani. Danes jih navdaja ponos v prepričanju, da so sami zmagali in da morejo rešiti sami vsak problem v mirovni dobi prav tako ali pa mogoče še boljše kakor sosedne dežele, ki jih je morala osvoboditi šele Rdeča armada. Nič ni presenetljivega, da so se Jugoslovani izkazali kot postranski člani v kominformovi skupini. Tem bolj presenetljivo pa je, da se je Moskva tako malo potrudila, da bi ravnala z njimi taktno. Skoraj v vsaki obtožbi Kominforma proti jugoslovanskim voditeljem je skrito bodalce. Jugoslovani pa niso bili nikdar prepočasni v obrambi, zato-rej so primerno odgovorili.

Toda za ta razkol so še drugi vzroki. Moskva je morda po končani vojni želela razširiti področje socializma na Zapad s tem, da bi zajela gospodarstvo osrednjih in vzhodnih evropskih držav. Po mnenju Stalina je bilo treba vpustiti socializem (po boljševiškem vzorcu) ne samo doma, temveč tudi po raznih drugih deželah. To pa se je kmalu izkazalo, da pomeni vpustitev sovjetskega vodstva povsod. Tudi je pomenilo, naj bi dežele, ki so pozneje osnovala Kominform, trgovale med seboj in zadoščale svojim potrebam iz medsebojnih virov. Dežele, kot so Madžarska, Češkoslovaška in Poljska, ki posedujejo težko industrijo, bi imele prednost.

Jugoslavija pa, ki nima težke industrije, pač pa razpolaga z bistvenimi in dragocenimi surovinami, je bila zastavljena pri svojih naporih za industrializacijo. To je hodilo mišljenju Jugoslovanov navskriž. Jugoslovanom se je zdelo nezaslišano, da so n. pr. Madžari, ki niso nudili nobenega partizanskega odpora med vojno, imeli prednost pred njimi le zato, ker posedujejo industrijo. Njihova petletka predvideva neposredno izgraditev težke industrije in oni so odločeni, da jo bodo tudi izvedli.

Velika Britanija in Poljska sta podpisali petletno trgovsko pogodbo

Največja pogodba med Vzhodom in Zapadom po vojni

V soboto 15. januarja so v Varšavi sklenili petletno trgovsko pogodbo med obema gornjima državama. V tej dobi bosta izmenjali za 260.000.00 funtov šterlingov blaga. To je prva dolgoročna trgovska pogodba med Anglijo in Vzhodom po vojni. Obenem je to največja trgovska pogodba med Vzhodom in Zapadom.

Poljska bo izvažala v Veliko Britanijo jajca, slanino, gradbeni les in še druga živila, Anglija pa bo dobavljala Poljski volno, kavčuk, nafto, pnevmatike, barvila in stroje.

Tekom pogajanj so Poljaki privolili, da se bodo v februarju sestali s svojimi upniki v Londonu ter z njimi razpravljali o odškodnini za podržavljenost bri-

Izgleda pa, da Jugoslavija, s tem ko se je odločila, da bo sama krmarila svoje zadeve, le ni storila prav. Morda se je prirojeno ponos Jugoslovanov spremenil v napuh. Njihovi načrti, ki jih nameravajo izvesti v okviru petletke, so ogromni. Da bi si zajamčili podporo s strani podeželskega prebivalstva, štiti-jo kmete, kar pa ima za posledico, da po mestih manjka živil. Kažejo se tudi že znaki, da vodstvo države ne stoji preveč trdno, čeprav ima podeželje na svoji strani bolj kakor kdaj poprej. Pomanjkanje v deželi sta povzročili predvsem dve zunanji zadevi in sicer, ker je Kominform preveč zahteval od Jugoslavije, medtem ko kominformove dežele niso izpolnile svojih pogodbenih obveznosti napram Jugoslaviji; Albanija pa je ustavila svoje dobave, čeprav so te vsebovale nadvse potrebno nafto. Izgleda, da bo logični razvoj dogodkov povečal nasprotja med jugoslovansko diplomacijo, ki daje Vzhodu prednost, in pa med trgovsko politiko, ki išče stikov z Zapadom.

ne moremo ozirati nazaj v preteklost za kažipoti in smernicami. V sedanjosti ne najdemo nobenega veselja, v bodočnosti nobenega upanja.

Prav in potrebno je, da smo poučeni o vseh dogodkih, da se zanimamo za vesti in se zavedamo njih pomena in da jim prisodimo pravo vrednost. Toda pri vsem tem moramo ohraniti pravo uravnoveženost pri gledanju na svet. Napačno in zgrešeno je, če vedno in povsod samo godrnjamo in se pritožujemo. To nas končno privede do življenja, v katerem ne preostane mesta za ničesar drugega kakor za duševno pobitost. Žalost in malodušnost nas mori. Še malo, in začeli bomo verjeti, da se lahko raziživimo samo v nesreči, ker se drugače raziživeti nikdar ne bomo mogli. Recimo, da je vojna med Vzhodom in Zahodom mogoča — in mogoča je —, pridejo mnogi med nami takoj do zaključka, da je neizbežna — kar pa gotovo ni. Če društvo Združenih narodov v mnogih nalogah ni uspelo, v nalogah ki so velikega pomena in velike važnosti, ljudje takoj iz tega sklepajo, da ne bodo nikdar uspeli, da ne morejo uspeti z ničimer, da bi bilo stokrat boljše, če društva Združenih narodov sploh ne bi bilo.

Kje je zapisano, da večina ljudi ne bo spoznala, kaj je dobro zanje in kaj slabo? Če danes gotova svetovna gibanja postavljajo zapreke človeškemu napredku, ni s tem rečeno, da napredka ne bo. Kaj lahko se zgodi — in kot vse kaže, se bo zgodilo — da se bodo ljudje več narodov zedinili z namenom, da se izognejo tem zaprekam na poti za socialno zboljšanje vsakdanjega življenja.

Optimizem je danes brez dvoma nesmiseln, toda pesimizem je danes, kakor je vedno bil, nečasten in nevreden človeškega dostojanstva. Prava in edina vera danes je vera v zboljšanje. V dolgih stoletjih se je človeštvo vzdignilo iz slabih razmer v boljše in morda se bo povzpelo še višje tako v bližnji bodočnosti kakor tudi v dolgih stoletjih, ki so pred nami.

Da pa dosežemo ta cilj, moramo delati, delati, da spremenimo sami sebe in izboljšamo naše vsakdanje življenje.

Politični pregled

RUMUNIJA

Rumunska narodna skupščina je sprejela v petek s 381 glasovi zakon o uvedbi smrtnih kazni za zločine, ki ogrožajo varnost in gospodarski razvoj države. Smrtna kazen bo izrečena na podlagi zakona v slučaju veleizdaje, vojninstva, izročitve tajnih državnih dokumentov kakšni tuji državi, zarote proti notranji in zunanji varnosti države, gospodarske sabotaže, malomarnosti v službi, ustanovitvi uporniških skupin in slučaju sokrivde pri vseh teh prestopkih. Proti temu zakonu so bili oddani štirje glasovi.

TURČIJA

Predsednik turške republike je poveril s sestavo vlade predsednika republikanske stranke, Chemstetina Gunaltaya. Gunaltay je pripadnik Atatürkove struje.

NEMČIJA

Finančni strokovnjaki Velike Britanije, Združenih držav in Francije, ki so v Londonu proučevali začasno poročilo „nevtralnega“ odbora Varnostnega sveta o vprašanju valute v Berlinu, so zdaj dovršili svoje delo. V prihodnjih dneh bodo poslali odgovor „nevtralnemu“ odboru.

Ustanovitev odbora strokovnjakov 6 „nevtralnih“ držav članic Varnostnega sveta je bilo zadnje dejanje argentinskega zunanjega ministra dr. Bramuglie kot predsednika Varnostnega sveta v njegovem naporu, da bi našel rešitev berlinskemu vprašanju, še preden je poteklo koncem novembra njegovo predsedništvo. Zamisel je bila ta, da se najde formula za uvedbo ene same valute v Berlinu, da se bi tako odprla trgovina med sovjetskimi in zahodnimi področji, kar bi bilo sprejemljivo za vse štiri zasledbene sile.

Odbor se je sestel v Ženevi in je v prvih dneh januarja predložil začasno poročilo 4 velesilam. Naslednji korak, potem ko bo nevtralni odbor dobil odgovore 4 velesil na svoje predloge, bo ta, da bo predložil svoje zaključke predsedniku Varnostnega sveta, ki naj stori potem to, kar se mu zdi primerno.

Tiskovna poročila iz Berlina pravijo, da je bil dosežen sporazum med Veliko Britanijo, Združenimi državami, Francijo ter državami Benelux glede določenih popravkov zahodne nemške meje.

V zvezi s tem poudarjajo v Londonu, da je resnica ta, da so se predstavniki 6 vlad na sestanku v Parizu razgovarjali o manjših popravkih nemških zahodnih meja. Dosežen je bil začasni sporazum, katerega so predložili zainteresiranim vladam v odobritev. Vsaka sprememba meje pa bo predmet razpravljanja v času sklenitve mirovne pogodbe za Nemčijo.

Podrobnosti, ki so bile objavljene glede predlaganih mejnih popravkov,

pa niso povsem točne. Uradno izjavo o rezultatu tozadevnih razgovorov 6 sil bodo objavili ob pravem času.

AVSTRIJA

Novo volitve za narodni svet se bodo vršile šele jeseni. Socialistična stranka, ki je v nasprotju z ljudsko stranko prvotno zahtevala volitve že spomladi, se sedaj strinja s tem, ker se je pokazalo, da bi bilo težko pravočasno izvesti volitve zaradi zamotanih volilnih zakonov.

Preteklo soboto dopoldne so predale britanske oblasti nadzorstvo nad mejo pri Vratih, v Sillianu in na odrezku Plöcken avstrijskim carinskim oblastem.

Po navodilu britanskega visokega komisarja v Avstriji, generala Gallowaya, je predal njegov zastopnik podpolkovnik Tailor nadzorstvo varnostnemu direktorju za Koroško, polkovniku Stossi-erju.

JUGOSLAVIJA

Iz Beograda poročajo, da je Jugoslavija ponudila Združenim državam v prodajo veliko množino bakrene rude in svinca. Poročilo javlja, da so tozadevne kupčije pred kratkim sklenili jugoslovanski uradni predstavniki v Združenih državah s privatnimi ameriškimi podjetji.

Pričakujejo, da bo Jugoslavija za te izvoze nakupila strojev, ki so življenjskega pomena za industrializacijo dežele v okviru petletke, če bo le ameriška vlada sprejela njeno ponudbo ter bo voljna izvažati v Jugoslavijo.

Zapadni opazovalci v Beogradu istovetijo to ponudbo z izjavo maršala Tita, ki jo je podal pred nekaj tedni, da bodo primorani pošiljati svoje surovine na Zapad, če bodo dežele, ki so vključene v Kominformu, zlorabljale trgovske pogodbe in ovirale jugoslovansko petletko.

Od jugoslovanskih izvozov lansko leto je šlo 72 odstotkov bakra in 59 odstotkov svinca ter vsa njena železna ruda v Rusijo in v dežele Vzhodnega bloka. Sedaj nadaljuje Jugoslavija s pogajanjem za obnovitev trgovskih pogodb z Poljsko in Češkoslovaško, ki bosta potekli to leto.

Ministrski predsednik Črne Gore, Blaža Jovanovič, je izjavil pretekli petek na plenarni seji Osrednjega odbora črnogorske mladine v Cetinju, da se je uprlo nekaj pripadnikov Kominforma v Jugoslaviji oblastem. Jovanovič je primerjal te upornike s četniki in poudaril, da bodo s temi uporniki strogo obravnavali.

Jovanovič je uradno potrdil odstavitvev treh članov črnogorske vlade. Odstavljeni so bili: podpredsednik, trgovski minister in minister za vzgojo. Vsi trije so se strinjali z mnenjem Kominforma.

GRČIJA

Grški ministrski predsednik Sophoulis je pred kratkim odstopil. Kralj Pavel je sklical konferenco vseh strank,

da bi našli izhod iz zadnje krize, ki je zajela grško koalicijsko vlado.

88-letni ministrski predsednik Sophoulis je odstopil z izjavo, da je bil voljan sestaviti nov „močan kabinet“ samo pod pogoji in s ciljem, ki jih je bil začrtal.

Ker pa tega ni mogel doseči in ker so demokrati odklonili, da bi sodelovali v koalicijski vladi, je odstopil.

Mandat za sestavo nove vlade je kralj ponovno poveril Sophoulisu, kateri jo je sestavil v sredo.

Albanija in Tito

Od lanskega poletja, ko je nastal spor med Moskvo in Titom, je majhna republika ob Jadranskem morju, Albanija, postala pomembna. Malo je v splošnem znanega o tej deželi in vesti, ki prihajajo od tam, so nejasne. Malokateri dopisnik iz Zapada poseča to deželo in njena vlada ima sicer diplomatske odnose s Francijo, toda ne z Veliko Britanijo ali Ameriko. Do gotove meje se lahko razvidi položaj te dežele iz govorov pri konferencah albanske komunistične stranke, (ki so jo pred kratkim prekrstili v „Delavsko“ stranko) lanskega novembra, katere je radio Tirana na dolgo in široko prenašal. Radio Beograd je po svoje odgovoril na te govore.

Če človek proučuje vse to gradivo, ki vsebuje spore in težnje, mu postane jasno, da si je Jugoslavija utrdila tekom zadnjih štirih let vodilni položaj v Albaniji. Lahko bi se reklo, da je Albanija postala Jugoslaviji to, kar je Mongolska dolga časa bila Sovjetski zvezi. Res je, da so Kominformove obtožbe proti Titu albanskemu predsedniku Enver Hodži in albanskim komunistom zelo prav prišle. Izgleda tako, kakor da bi bili ti dobili kopije sovjetskih pisem, naperjenih proti Titu, v roke, še predno je bil uradno naznanjen razkol. Gotovo pa je, da so bili že pripravljeni na ta razkol in so tudi takoj zavzeli svoje stališče. Takoj v juliju so objavili svoj napad proti Titu in to v tako žaljivem tonu, kakor tega ni storila nobena „ljudska demokracija“. Iznjali so tudi vojaške in gospodarske strokovnjake in vse ostale jugoslovanske državljane, če so jih le dobili v roke. Nato pa so pričeli izvajati čistke med svojimi vrstami ter odstranjevali Titove pristaše in simpatizerje.

Pro-Titovo skupino v albanski komunistični partiji so zastopali trije člani njenega Politbiroja in sicer Xoxe, tajnik partijske organizacije in notranji minister, Pandi Kristo, predsednik nadzorstvene komisije in Nesti Krendži. Ti moške so po „drugi plenarni seji“ Centralnega komiteja Partije, ki se je vršila v Beratju novembra 1944, s pomočjo jugoslovanskih strokovnjakov, s katerimi so imeli stike še izza partizanskih bojev med vojno, za kulisami pričeli razvijati antimarksistično kampanjo proti Izvršnemu odboru stranke in njenemu generalnemu tajniku Enver Hodži. Xoxejeva skupina je bila vodilna v Partiji tekom treh let in je nadkrilila predloge Enver Hodže za reorganizacijo v letu 1946. Svojo politično moč so uporabili za to, da so preprečili samokritiko in volitve med stranko, opustili so „agitpropagando“ med podeželskim prebivalstvom ter organizirali takšne krajevne odbore kakor v sosedni Jugoslaviji, kratkomalo komunistično partijo so potisnili v ozadje. Vse te obtožbe je tudi Kominform vrgel Titu v obraz. Za ta „zločinstva“ so bili ti vodilni Albanci novembra izključeni iz Partije ter odstavljeni s svojih visokih mest. Po vestih iz Jugoslavije meseca decembra so izvajali obsežne čistke tudi med višjim uradništvom notranjega ministrstva, dalje med celotnim vodstvom partijske organizacije v Tirani in med posebnimi sloji prebivalstva.

Izkoriščanje

Govorniki so na tem kongresu albanske komunistične stranke obsodili Jugoslovane, češ da so skušali Albanijo gospodarsko izkoriščati. V prvi polovici leta 1948 je Jugoslavija dobavljala samo 30 odstotkov obljubljenega blaga, a obljubljenih prevoznih sredstev, strojev in železničarske opreme sploh ni dobavljala. Dalje trdijo Albanci, da je bila zvezana pogodba iz leta 1946 med obema deželama zelo neugodna za Albanijo, posebno odredbe o valutah in cenah.

Jugoslavija se je obvezala, da bo po-

magala Albaniji pri dosegu njene gospodarske neodvisnosti. Albanija naj bi oskrbovala Jugoslavijo s surovinami in zato kupovala drage industrijske izdelke od nje. Albanija je n. pr. izvažala v Jugoslavijo nafto, kjer je šla preko rafinerij in so jo nato očiščeno zopet uvažali po višjih cenah. Jugoslovansko-albanske podjetniške družbe bi morali zastopati obe vladi, v resnici pa je morala Albanija samo podpirati te družbe, medtem ko ni Jugoslavija ničesar prispevala, temveč je samo zahtevala nadzorstvo nad temi družbami. Namesto strokovnjakov in tehnikov je Jugoslavija pošiljala v Albanijo samo „strojepiske, šoferje in vladne uradnike.“ — Jugoslovani pa so izjavili na vse te obtožbe, da so izvozili v Albanijo blaga v vrednosti 1600 milijonov dinarjev, a prejeli od Albanije blaga samo v znesku 150 milijonov dinarjev. Dalje da so poslali Albaniji 5000 ton pšenice v času, ko je tudi v Jugoslaviji vladalo pomanjkanje žita in da so zbrali 52 milijonov dinarjev v Jugoslaviji za one Albance, ki jih je bila prizadela povodenj, ter da so leta 1948 dali na stran za 15 milijonov tujih valut, da bi nakupili na svetovnih tržiščih za Albanijo ono blago, ki ga sami niso imeli.

Albanija si je nadela dveletni gospodarski načrt (dveletko), ki predvideva porast žitnega pridelka za 68 odstotkov, dalje skupne kmetije po vzorcu sovjetskih kolhozov in izgraditev novih industrij, med drugim električno hidrocentralo, veliko tovarno sladkorja, tekstilne tovarne in izdelovalnice usnja. Ta industrijski razvoj pa bo odvisen od visoke materialne in moralne podpore s strani Sovjetske zveze. Toda prometne zveze iz Albanije v Sovjetsko zvezo vodijo po morskem potu okrog Grčije in skozi morske ožine. Albanija je po napadih na Jugoslavijo postala osamljena na Balkanu, kajti z Grčijo je imela že poprej spore. Pa tudi z drugimi „ljudskimi demokracijami“ izven sovjetskega bloka nima nobenih prijateljskih odnosov.

Ta osamljenost pa izgleda, da ne vznemirja Enver Hodžo in njegove tovariše. Albanija še vedno sprejema begunce iz Grčije in nudi nekaj podpore Markosu. Delavci v Skadru so bili obvezni prispevati mesečno po dva odstotka svojih mezd za finančno podporo stavkujočim rudarjem v Franciji. Agitacija proti zapadnim „imperialistom“ se vrši neprenehoma.

V zadnjem času pa položaj Enver Hodže ni tako trden. Gorsko prebivalstvo v notranjosti dežele in plemena na severu so proti njemu. Njegov režim je trden samo v obmorskih pokrajinah in še tam ga vzdržujejo v veliki meri z nasiljem.

Če pa bi blokirali albansko obrežje, bi to bila le majhna povrnitev Albancem za umor britanskih mornarjev. Po drugi strani pa bi ta blokada resno prizadela albansko vlado, ker bi s tem odrezala sovjetske dobave po morju. Morja bi lahko Velika Britanija in Amerika podvzeli gotove akcije proti tej neznosni nadlogi. Prvi korak k temu bi bili boljši odnosi z Jugoslavijo. To deželo ogroža albanski iredentizem na področju Kosovo—Metohija, kjer živi okrog 500.000 Albancev, in v zapadni Macedoniji. Ogrožanje je postalo še resnejše, ko se je pričela živahna agitacija Makedoncev v Bolgariji, ki je leta 1947 sklenila zvezo z Albanijo. Spricho tega ogrožanja v preteklosti je Jugoslavija bila vedno povezana z Grčijo.

Zapadna demokracija mora torej skušati obnoviti to prijateljstvo in s tem pomagati težko preizkušeni Grčiji, okrepiti jugoslovansko neodvisnost ter onemogočiti albanskemu ljudstvu, da bi zdrknilo v Enver Hodžejevo gnezdo izkoriščevalcev.

(„The Economist“)

Hudi plemenski boji v Južni Afriki

KRVAVI SPOPADI MED ZAMORCI IN INDIJCI. — MNOGO OBKOLJENIH LJUDI JE NASLO SMRT V PLAMENIH

V južnoafriškem mestu Durbanu je ob koncu tedna prišlo do bitke med afriškimi domačini in Indijci, ki je trajala tri dni in ki jo označujejo za najstrašnejši spopad med plemeni, kar jih je Južna Afrika sploh kdaj poznala. Kakor poročajo, je bilo okrog 150 ljudi umorjenih ali so zgoreli. Preko 1000 je bilo ranjenih.

Na lice mesta so poklicali redne čete, mornarje in letalce, da bi podprli policijo in varnostne organe. Prišlo je celo do uporabe bajonetov, da bi prepodili skupine borečih se plemen.

Tristo indijskih žena in otrok je iskalo zavetja po grmovju po oni strašni noči, ko so tisoči pobesnelih zamorcev drveli po cestah, razbijali in požigali indijske trgovine ter morili ljudi, jih kamenjali in pustili zgoreti.

Bitka je povzročila okrog 250.000 funtov šterlingov škode. Nastala je baje, ker je neki Indijec udaril zamorskega otroka. Fantek je bil ranjen in to je povzročilo vmešavanje okoliških ljudi, spor se je razširil na druge mestne četrti in, ko je nastala noč, se je borila že tisočglava množica med seboj.

Na stotine družin je ostalo brez domov in strehe in policijske stanice in bolnice so polne ranjenih zamorcev in Indijcev. Vlada je oskrbela zunaj mesta neko taborišče, kamor so se zatekli begunci, predvsem Indijci, ki so zbežali, da bi si ohranili golo življenje.

Južnoafriška unija ima okrog 2.300 tisoč prebivalcev belokožcev, 7.700.000 Afrikancev, 900.000 ljudi različnih narodnosti in okrog 280.000 Indijcev.

Ameriški sistem dveh strank

(Dr. Hans Steinitz — New York)

V večini dežel z demokratično državno obliko obstoja sistem dveh strank ali pa sistem, ki je temu praktično enak, tako v Angliji, Kanadi, Združenih državah, Belgiji. V drugih demokratičnih državah, na primer na Švedskem, se pa pripravljajo sprememba sistema mnogih strank v sistem dveh strank. Seveda se pa sistem dveh strank ne more uvesti umetno z odlokom: ta sistem mora vzkliti naravno in organsko iz življenja naroda.

To pojasnuje zelo nazorno pogled na države, v katerih se je sistem dveh strank uspešno uveljavil. V Angliji je sistem dveh strank — konzervativcev in liberalcev — star že več sto let. Šele zelo kasno, okoli leta 1900, je prišlo do spremembe. Na mesto liberalne stranke je počasi stopila laburistična stranka, ki je svojo prednico razen malih ostankov absorbirala. Konzervativno stranko pa so politične in družbene spremembe le malo prizadele. Popolnoma drugače pa je v Združenih državah, kjer so 2. novembra volili novega predsednika, novo predstavniško zbornico in tretjino od 96 senatorjev.

Ameriški sistem dveh strank se razlikuje od takega sistema drugih držav načeloma v tem, da tu ne moremo označiti ene stranke za „levico“ in druge za „desnico“, ene za socialistično ali liberalno in druge za konzervativno. Nobena od obeh strank ni že v naprej svetovnonazorsko opredeljena. Nobene ne moremo za vedno označiti s kakim pridevkom, ki bo za vse čase držal. Gotovo so med republikanci in demokrati politične razlike, deloma še celo zelo znatne: vendar teh razlik ne moremo uvrstiti v kategorije, ki so v Evropi običajne, razen tega pa se programi strank mnogokrat izpreminjajo; in končno so v vsaki stranki razna „krila“, katerih vpliv na strankino vodstvo je zelo izpremenljiv.

Seveda so tudi v Ameriki podobne politične struje kot v Evropi; toda večina prizadetih skupin se tu ne istoveti z eno od obeh strank, temveč se skušajo za dosego svojih posebnih smotrov posluževati pač tiste stranke, ki se jim zdi za to primernejša. Ameriški sindikati so na primer desetletja nihali med demokrati in republikanci, kakor je pač vsakokratni volivni program ene ali druge stranke bolj ustrezen koristim delavcev. Šele v Rooseveltovi dobi je večina sindikatov, toda ne vsi, stopila v ožjo zvezo z demokratično stranko. Podobno so kolebali med obema strankama tudi poljedelci, meščansko razumništvo, obrtni srednji stan. Nobene stranke ne moremo torej označevati kot stal-

no kmetsko, delavsko stranko ali stranko srednjega stanu. K temu pride še, da že od nekdanj Američani ne volijo toliko stranke, kot posameznega kandidata, moža, in nič nenavadnega ni, da tisti, ki je mogoče včeraj glasoval za predsedniškega kandidata demokratov, glasuje pri prihodnjih volitvah za republikanca, ki se mu zdi iz osebnih ali stvarnih razlogov primernejši.

Stranka v Ameriki je torej, v večjem obsegu kot njena evropska sestra, „aparati“ (ali kakor se to tu imenuje „stroj“). Znotraj tega aparata se borijo za vpliv razne struje, skupine in krajevne posebne koristi.

Mogoče bo mnogo lažje razumeti ameriški sistem dveh strank, če si oglemo nekoliko njuno zgodovino. Današnji ustroj obeh strank izvira iz zgodovinskega razvoja, ki sega v sredo preteklega stoletja, v čas ameriške državljanske vojne med severom in jugom. Industrijski sever, v katerem je vladal liberalni duh cvetočega mladega kapitalizma, se je zbiral takrat pod zastavo Abrahama Lincolna v republikanski stranki, poljedelski jug, kjer so zlasti bombažne plantaže socialno slo- nele na suženjstvu, pa je našel zatočišče pod krili demokratične stranke, katere stališče v vprašanju suženjstva ni bilo opredeljeno. V tistih časih so torej v grobih obrisih lahko označevali republikance za „levico“ in demokrate za „desnico“. Seveda se je to razlikovanje kaj hitro zabrisalo; prestala je končno le pokrajinska opredelitev: demokratični jug, republikanski sever.

Iz tega je prišlo nato do nadaljnjih sprememb. Mlada industrija na severu je skušala izločiti evropsko konkurenco: torej je republikanska stranka postavila v svoj program zahtevo po zaščitnih carinah. Na drugi strani pa je bil poljedelski jug navezan na prodajo svojega surovega bombaža v Angliji; demokratska stranka se je torej zavzemala za svobodno trgovino. Te programske točke so se obdržale v programih obeh strank do danes, enako kot je bila republikanska stranka, sporedno s svojim naziranjem v vprašanju carin, dolgo časa večinoma izolacijska, v nasprotju z demokrati. Šele v najnovejšem času je izolacijska miselnost izginila tudi iz pojmovanja republikancev.

Procvit trgovine in industrije na severu je imel še druge posledice na notranjo politiko države. Medtem ko je jug gospodarsko zaostajal, je pritegoval sever vedno več delovnih sil. Sinovi zamorskih sužnjevi iz juga, ki so postali na severu tovarniški delavci, so ostali tam večinoma iz tradicije zvesti repu-

blikanski stranki, ki je osvobodila njihove očete suženjstva. Nasprotno pa so se zbirali številni priseljenci iz Evrope, ki so bili začetkom tega stoletja glavni vir za industrijske delavce in rudarje, pri demokratih. Ker so bili njihovi delodajalci republikanci, so se pridružili nasprotni stranki in tako ustvarili prevladujočo vlogo demokratične stranke v velikih mestih in industrijskih središčih, kot so New York, Chicago in Pittsburgh.

Tu ne moti nikogar, da so v isti stranki prav različne skupine. V Franciji ali Nemčiji bi mogoče vsaka od teh skupin ustanovila svojo lastno stranko; v Ameriki pa menijo, da je boljše, če se bori v eni od obeh velikih strank in da se skuša čim bolj uveljaviti v volivnem programu in pri izbiri kandidatov za važna javna mesta. Kaka taka skupina, n. pr. poljedelci „srednjega zahoda“,

Lik feldmarsala

William Joseph Slim

ŠEF GENERALNEGA ŠTABA BRITANSKEGA IMPERIJA

Med prvo svetovno vojno je vstopil v britansko armado kot navaden vojak William Joseph Slim, doma iz zapadne Anglije. Prej je bil nameščenec v neki pisarni, učitelj in predelavec v neki tovarni strojev. Danes pa je ta mož general sir William Joseph Slim, G. B. E., K. C. B., S. O., M. C. in šef generalnega štaba britanskega imperija.

Ko je dovršil vojaško službo v činu podčastnika, je bil „Bill“ Slim, kakor so ga imenovali njegovi vojaki, katerim je poveljeval v drugi svetovni vojni, sprejet v častniški zbor istega polka, v katerem je bil svoječasno tudi feldmaršal Montgomery, katerega naslednik je Slim sedaj postal.

General Slim prinaša s seboj v novo službo velik ugled kot poveljnik 14. armade kakor tudi zaveznikiških čet v jugovzhodni Aziji. Poleg tega pa ima poleg velike organizatorične nadarjenosti tudi to lastnost, da zna svoja povelja obrazložiti enostavno in jasno. Vse te lastnosti je pokazal general Slim v teku težkih in dolgotrajnih bojev, v katerih je osvobodil Burmo in zmagal s svojimi vojaki najboljše čete japonskega cesarja.

General Slim se je moral na Daljnem Vzhodu vojskovati na povsem drug način kakor njegovi kolegi na drugih frontah. Tako je moral združiti vse edi-

se zveže z eno ali drugo stranko, ji pripelje množice svojih volivcev in dobi s tem določeni politični vpliv v stranki.

Šele v Rooseveltovi dobi, katere globoko segajoče reforme so v Ameriki mnogo spremenile, se je spremenila ta tradicionalna slika strankinih odtokov. Od tega časa dalje stojijo sindikati v večini pri demokratični stranki. Enako se čutijo razni krogi meščanskega razumništva — zaradi Rooseveltovih reform — povezane z demokratično stranko. Tudi nekateri kmečki sloji, ki so za agrarno reformo, so se pridružili demokratom, tako da označujejo danes velikokrat demokrate za „levico“ in republikance za „desnico“, torej ravno narobe, kot je bilo to ob času ustanovitve strank. Seveda se lahko ta slika kaj kmalu spet spremeni — v lahko giblivi ameriški notranji politiki bi pač to nikakor ne presenetilo.

Na dlani leži, da pri tem sistemu dveh strank, ki omogoča vsaki politični težnji in vsaki socialni skupini, da se uveljavi v okviru ene od obeh strank, ni nobenega pravega torišča za „tretjo stranko“, ki bi bila vezana glede svetovnega nazora.

nice, ki jih je imel na razpolago, in njegove zvezne linije so bile izredno lahko ranljive. Glede preskrbovanja z municijo in hrano je bil navezan na improvizirane dobave iz zraka in morja. Njegova armada je bila mešanica vseh mogočih narodov. Vkljub temu pa število vojakov ni bilo nikdar zadostno in oprema teh vojakov je bila sestavljena po večini iz nemogočih ostankov, ki ostalim armadam na drugih frontah niso bili potrebni.

Toda s svojo osebnostjo, s svojo zmožnostjo za prilagoditev in ker se ni nikdar preveč oziral na vojaške običaje, se mu je posrečilo združiti to mešanico narodov in ras v armado, ki ni imela tekmeča v vztrajnosti in junaštvu na vsem svetu.

Z vsemi temi lastnostmi je bila 14. armada zrcalo svojega poveljnika.

Po vojni je dokazal general Slim pri izvrševanju neke nove naloge svoje zmožnosti za prilagoditev. V vrsti radijskih govorov pa je dokazal, da se razume tudi na ljudi. Tako je rekel v nekem svojem govoru: „Belci nikakor niso ena izmed najbolj hrabrih ras. Angleži imajo neko posebno vrsto hrabrosti, ki traja. Niso bolj hrabri kot Francozi, Italijani ali Nemci ali kdor koli drugi, toda njih hrabrost traja nekoliko dalj časa.“ ACA Feature



Kapelški punt

Zgodovinska povest

Spisal
dr. Ožbolt Jlaunig

(Nadaljevanje)

9.

»Kaj, ti praviš, da nimáš z menoj nič opraviti, ti goljuf, zapeljivec, ki si spravlil mojo sestro v sramoto, sedaj pa se vlačiš s to ciganko, proklet bodi!«

Robert, že tudi razgret od zavžite pijače, hitro poseže po nož, vzdigne roko, da bi sunil Andreja v prsi. Anka strašno zakriči in pade onesveščena na tla. V tem trenutku zagrabi od zadaj Tomej za nož in ga izvije Robertu iz rok. Andrej videč, kaj je nameraval Robert, se ni mogel več brzdati. Z vso silo je udaril s sključeno pestjo izzivalca v obraz, da se mu je poredila kri iz nosa. Tudi Tomej priskoči na pomoč, prime skupno z Andrejem Roberta in ga tirata doli po stopnicah in bilo bi se mu slabo godilo, da ni posegel vmes Grajnar in napravil red. — — —

Pisar Robert si popravi obleko in osnaži lice. Obrne se proti Andreju in Tomeju, ki sta stala v gruči drugih fantov, pripravljanih za boj in pravi:

»To se bo vama še drago vrnilo, zapom-

nita si.«

Rekiš izgine s Faniko, ki je bila vsa razburjena, iz gostilne ter jo ubere po strmi poti proti Kapli. Glasno krohotaanje vaških fantov je spremljalo pisarja, ki je bil ves blede od jeze. Bil je danes brez moči, a v srcu je koval črne naklepe.

Tudi za Anko ni bilo več obstanka, šla sta z bratom domu. Tomej pa je sedel še pozno v noč pri vinu, medpotoma pa se je še ustavil na Boštejevi pristavi, kjer so se tudi sukeli neutrudljivi plesalci. Ko je že luna zašla, se je vlegel k počitku, a zaspati še dolgo ni mogel.

Tako se je končalo reberško žeganje leta 1785.

II.

NA DAN SIMANOVEGA SEJMA

Cerkvica bela ti na višavi,
kako prijazno mi tu stojiš!
Posvetni hrup je pod tabo v nižavi,
ti mirno, pobožno v nebo moliš.
Pobožnost te je z veliko težavo
zgradila tukaj bliže neba,
Kraljici nebeški v čast in slavo,
ki božje dete v naročju ima.

Kdo ne pozna prijazne cerkvice Device Marije v Trnju? Ko prideš iz zgodovinsko znane soteske Tabre, se ti odpre ozka dolinica; pred seboj gledaš trg Kaplo in ob vohodu na levi strani na griču znano romarsko cerkev.

Po mnogoštevilnih stopnicah, vsega skupaj jih je 191, prideš do cerkve, od koder se ti odpre prijazen pogled na trg in na raznovrstne vrhove s temnimi gozdovi po-

kritih gora.

Ni posebno velika cerkev, a slovi daleč okoli kot romarska, saj je v glavnem oltarju čudodelna podoba Device Marije.

Marijino obličje je kaj nežno, ljubeznjivo gleda božja Mati s črnimi očmi tja v daljavo. Kip ima le desno roko, katera drži žezlo. Roka je videti ožgana. Leva sploh manjka od rame naprej popolnoma in Jezušček je nataknen na žebelj.

Pripovedka pripoveduje, da je bilo na mestu, kjer stoji sedaj cerkev, v starodavnih časih samo trnje. Večkrat se je zgodilo, da so ušle pastirjem ovce, našli so jih na prostoru sedanje cerkve, ko so tam klečale. Vsako mlado soboto se je prikazovala na tistem mestu Devica Marija v beli obleki in je hodila med trnjem, a nihče je ni mogel prijeti. Ti dogodki so kazali na to, da je tu svet kraj in volja božja, da se na tem mestu časti Marija. Zidali so torej cerkev, ki so jo tudi kmalu dogotovili. Toda manjkalo jim je prave Marijine podobe za oltar. Stari Boštej, katerega hiša je najstarejša v Kapli, je imel gostilno in vozil vina iz laške dežele. Ko so nekoč naložili Boštejevi vozniki vino na voz, pride neki neznan človek, ki položi na voz kip Device Marije in prosi voznike, da naj peljejo podobo tja, kamor jo bodo hoteli konjati sami peljati. Ko pridejo vozniki domov in odložijo vino, potegnejo konji voz, na katerem je bil kip, ter peljejo naravnost proti cerkvi. To je bilo znamenje, kam je namenjen ta kip. Kapelčani vzamejo spoštljivo čudodelno podobo in jo postavijo v oltar. (Dalje prihodnjič)

Izredna ugodnost

Ob Novem letu vam uprava „Koroške Kronike“ nudi v nakup slovenske knjige po znižanih cenah:

Ivan Cankar: Križ na gori,
Karel Mauser: Sin mrtvega,
Karel Mauser: Rotija,

Bazilij—Kunčič: V kraljestvu lutk in
Cmokec — Poskokec

J. Čuješ: Slovenska slovnica.

Cena vsaki izmed teh knjig je 3.— S.
Karel Mauser: Prekleta kri — cena 5 S.
J. Čuješ: Pregled slovenskega slovstva — cena 7 šilingov.

*

Naročniki si lahko izberejo štiri zbirke teh knjig:

I. „Pregled slovenskega slovstva“ in „Prekleta kri“. Cena 10.— S.

II. „Pregled slovenskega slovstva“ in dve knjigi po 3 S. Cena 11.— S.

III. „Prekleta kri“ ter dve drugi knjigi po 3 S. — Cena 10.— S.

IV. Tri knjige po ceni 3 S. Cena 8.— S.
V zalogi imamo tudi še nekaj izvodov „Albuma Koroške“, ki ga naročniki lahko dobé pri naši upravi po 14.— S.

Uprava tudi z veseljem prevzame pošiljanje knjig vašim sorodnikom in znancem v inozemstvo po malenkostno višji ceni zaradi poštne.

KOROŠKE NARODNE PRAVLJICE

Pesem ga je rešila

(Iz okolice Pokrč.)

Nedaleč od Kristofovega gradu, bliizu mostu na drž. cesti, katera pelja preko Krke, je bila svoj čas (v l. 1890. do 1902.) majhna gostilna; „pri Tolarju“ se je reklo. Lastnik te hiše je bil tedaj Jožef Jäger, dobro znan od Podkrnosa, kjer je bil doma, pa tja do Velikovca. — Zdaj je tista hišica last nemškega barona G., kateremu se je po dolgem prigovarjanju — in ker mu je Jäger kot zaveden Slovenec bil na poti — vendarle posrečilo, da mu je prodal svoje posestvo, kar pa je Jäger pozneje hudo obžaloval. Zdaj pri Tolarju ni več gostilne.

Radi so zahajali ljudje k Jägeru, ko je bil Jäger še gostilničar, in reči se mora, da je znal privabiti si gostov v hišo.

Kratkočasili jih je s petjem ali pa jim pripovedoval doživljanje izza vojaških let. Devet let je služil Joža (Jäger)¹ v vojaški suknji, šel z Radeckijevimi vojaki na Laško in večino vojaških let preživel v laških mestih. Kajpada je poznal te kraje prav tako kakor domače Pokrče. Marsikatero resnično ali izmišljeno dogodbo je znal povedati in vse ga je zamaknjeno poslušalo, kadar je začel. Bil je Jäger velike in močne postave; s svojo postrežljivostjo in veselo naravo si je znal pridobiti srca vseh gostov. Daleč na okoli je bila tedaj znana Tolarjeva gostilna. Radi so ga tudi poslušali, kadar je svojim gostom „eno“ zapel; najrajše so poslušali tisto:

„Jaz sem te lepi Lipš,“ pesem, ki je bila tudi njemu najljubša. Vselej pa, kadar je pesem končal, je moral povzročiti še pripovedovati, kako ga je ta pesem svojčas rešila tolovajskega napada.

„To je bilo leta 1848.“, je začel, „tedaj sem služil za hlapca v Podkrnosu. Nekoč se vam peljem v Velikovec po štirinajst žakljev ovsa; v mestu, kakor je bila to že moja navada, sem se malo zakasnil. Bila je svetla noč in prijetna je bila vožnja proti domu. Pri Krajcarju sem konja napojil in se potem vsedel na voz. Ni manjkalo veliko, pa bi bil zadremal, da me nista konja še o pravem času opozorila, da nekaj ni v redu. Napenjal sem oči, napenjal ušesa, pregledal konja in ko le nič nisem našel, se vsedem zopet na voz. Ze smo blizu kapelice v Dolini, konja sta pa še bolj nemirna kakor prej. Kar naenkrat skočijo iz gozda trije možje proti vozu. Sam angel varuh mi je dal tedaj mirno kri. Ker nisem ustavil konja, skočijo vsi trije na voz. Lahko si mislite, kako mi je bilo tedaj pri srcu. Jaz ne rečem nič, oni tudi nič, čutim samo divje poglede. Tako se nekač časa vozimo. Strah sem imel pa tak, da se še ganiti nisem upal. Veste, v tistih letih ni bilo kaj redkega, da so tolovaji napadli voznika in ga docela oropali; še vesel je moral biti, da ni bilo kaj hujšega in da si je sploh rešil življenje. — Končno mi je vendar prišla srečna misel. Kaj, ko bi se delal neumnega in jim eno zapel. In res sem jo vrezal:

¹ Jožef Jäger je umrl l. 1918., star 89 let, v Lonči vasi pri Pokrčah.

Jaz sem te lepi Lipš,
v Smarjeti sem doma,
s strganim klobukom,
ki sedem lukenj ma.
Lepota moja je že preč,
pomagat si ne morem več.
Z rivami¹ sem jaz obdan,
žalujem noč in dan.

Ko izpojem, pogledam na levo, pogledam na desno in zdi se mi, da možje že gledajo manj divje; vrežem zdaj še drugo kitico:

Moj te stari atej
so bili cimperman,
so delali hiše, kajže
šmarješkim purgarjem;
narejali so žagam rez,
popravljali so mline vmes,
bili so pintar in kovač,
našlinje² pa berač.

Pesem mi je dala toliko korajže, da sem se ozrl po svojih spremljevalcih. Uh, to so vam izgledali! Hujše kakor cigani. Soseda na desni, ki me je držal zadaj za jopič — vsaj zdelo se mi je ta: „No, Luka, kaj poznaš Radeckija,“ ko — dregnem s komolcem: vprašam ga.

Pastirska iz Libelič

Zen'mo, žen'mo domu!
Kaj bomo doma delali?
Kurjo župo bomo črepali.
Kdo nam jo bo skuhal?
Stara babica.
S čim jo bo zmešala?
Z mačkino taco.
Kje je tista mačkina taca?
Za durmi na polici.
Kje tista polica?
V ognju je zgorela.
Kje je tisti ogenj?
Voda ga je podušila.
Kje je tista voda?
Po trati se je razlila.
Kje je tista trata?
Ovce so jo pojedle.

Nobenega odgovora.
Dregnem soseda na levi: „Kaj pa s teboj, Folt, ga ti poznaš?“

Tudi nobenega odgovora.
Nato sem začel praviti možakarjem staro basen, ki sem jo slišal v mladih letih od babice. Pa tudi to ni nič kaj zaleglo, sedeli so na žakljih kakor mačka pri peči. Zopet sem jo začel peti:

Jaz sem te lepi Lipš.
To pa jim je bilo preveč; še nisem izpel prve kitice, reče mož na levi:

„Pustimo trapa! Saj tako nič nima.“
„Prav imaš,“ se je odrezal oni, ki je čepel zadaj na vozu.

Ta na desni pa je potegnil iz svoje malhe pol hleba kruha in kos špeha in mi oboje ponudil:

„Tu imaš,“ je rekel. — Kakor na komando, so skočili z voza in izginiti v temi. — Težek kamen mi je padel od srca. V zahvalo, da me je pesem rešila, sem jo zapel še v tretjico:

„Jaz sem te lepi Lipš.“

¹ revami, nadlogami. — ² naslednje, nazadnje.

stega časa so imeli pri Žavniku vsako leto toliko boba, da so pekli iz bobove moke kruh, ki ga nikoli ni zmanjkalo.

Žalikžena je dala Žavniku tudi kvančič³ preje in mu dejala:

„Ta kvančič zmotaj in tkaj platno! Eno pa ti povem: nikoli ne smeš reči: Oh, da bi le že bilo enkrat te niti konec!“

Odslej so imeli pri Žavniku tudi platna toliko, da ga nikoli ni zmanjkalo, skoro da niso več vedeli, kam ž njim. Tkalec je že postajal nevoljen, ko preje le ni bilo konca. Enkrat, ko mu ni šlo

delo izpod rok, zakliče nesrečnež: „Da bi bilo vendar že konec te niti!“ V tem trenutku je kvančič izginitil a tudi žalikžen ni več bilo blizu hiše. Živele so odslej v gozdu ob koreninah in mleku, ki ga jim je dajala krava, izklesana iz kamna.

Le malokdaj jih je videl kak pastir, ki je pasel živino v lesu.

Ko se je tudi v Rožu nehalo mirno življenje in so fantje začeli juckati in peti, so zginile žalikžene in ni jih bilo več. Ime hiše, pri „Žavniku“, to je edini spomin na žalikžene, ki je ostal do današnjega dne.

Pravljica o Mežiški dolini

Pred davnim, davnim časom je bila Mežiška dolina veliko jezero. Nad cerkvijo sv. Barbare pri Prevaljah je stal na višini grad, kjer je bival nemški vitez z tremi hčerami, ki jih je srčno ljubil. — Njegova ljubljena je bila najstarejša hči Marija; drugi hčerki je bilo ime Rozalija, najmlajši pa Barbara.

Lepega poletnega dne so se vozile vse tri deklice po jezeru, kar nastane nenedoma strašna nevihta; od viharja razburjeni valovi pokopljejo čoln z dekli-

cam. Brezmejna je bila sedaj žalost očetova, ko je izvedel grozno novico. Noč in dan je jokal za svojimi hčerami in njegova žalost je bila tem večja, ker ni mogel najti trupel utopljenk. V go-reči molitvi je storil obljubo: Na mestu, kjer najdem truplo Marije, sezidam cerkev; tam pa, kjer dobim Rozalijo in Barbaro, postavim kapelico.

In glej; zgodil se je čudež! Pod skalom, ki je zapirala sotesko med javorniškim in tolstovrškim hribom, je nastala votlina, skozi katero se je začelo jezero otekati. Takoj je vitez pričel iskati svoje hčere in jih je tudi našel. Zvest svoji obljubi je sezidal na mestu, kjer je ležalo truplo njegove ljubljene Marije, cerkev, kateri je dal ime „Marija na jezeru“. Rozalijo je našel med skalami pod gradom. Postavil je tam kapelo, ki se zove „Rozalije jama.“ Truplo najmlajše hčere Barbare pa je ležalo v grmovju tik pod gradom. Na tem mestu je dal sezidati cerkev sv. Barbare.

Kamen, pod katerim je otekla voda, se vidi še dandanes in je v ljudstvu znan pod imenom „Votla peč“. V prejšnjih časih so temu kamenu tudi rekli „dobri kamen“, graščakovi pa so ga nazivali „der gute Stein“. Pravijo, da ima odtod bližnji trg „Guštanj“ svoje ime.

Pravljica o materini ljubezni

(Od Baškega jezera)

Materi je umrl edini otrok. Noč in dan je reva jokala po svojem ljubljencu. Srce ji je hotelo počiti same žalosti. Ker si v svoji veliki bolesti ni vedela pomagati, gre k staremu župniku vprašat za svet, kaj naj stori, da bi se pomirila in našla tolažbo. Župnik ji veli, naj gre opolnoči v cerkev.

Matj uboga; še predno bije ura dvanajst, že sedi v svojem cerkvenem stolu. Ura bije eno, bije dve, in nič se ne gane v cerkvi, le večna luč zažari močnejše. Ko pa bije ura tri, zasliši mati šum in izza oltarja začno prihajati umrli otroci iz vasi, vsak oblečen v tanek pajčolan; vsak tudi nosi kronico na glavi. Kot zadnji pride tudi njen ljubljeneč, a brez kronice, mesto kronice pa

nosi na glavi škap in mati čuti, kako težko je otroku, nositi to breme. Vsak otrok položi na oltar svoj dar: vročo materino molitev, njen otrok pa nima ničesar kakor solze, ki jih je mati zanj jokala; te daruje na oltarju. Zdaj šele se mati spomni, da je pozabila v svoji veliki žalosti, vzdihniti za otroško dušo molitev.

Drugo nedeljo gre mati zopev opolnoči v cerkev. Zopet vidi malčke, kako prihajajo izza oltarja in oddajajo na oltar svoja darila. Na svojo veliko radost pa zagleda, da je njen otrok danes med prvimi in da tudi on nosi, kakor drugi, kronico na glavi. Največje darilo je prinesel njen otrok: mnogo vročih materinih vzdihljajev in molitvic.

Pravljica o cerkvi na Mačah

Ko je bila Gospa Sveta še mesto in še ni bilo Celovca, je bil cel Rož še sam gozd. V te širne gozdove so kaj radi prihajali graščaki iz Gosposvetskega polja na lov na jelene, divje prasce, medvede in drugo zverjad.

Ko nekoč zopet pride več graščakov na lov in si po večurnem trudapolnem lovu na pripravnem prostoru privoščijo počitka, zapazijo šele, da si niso izbrali baš ugodnega mesta — manjkalo je v bližini vode. Ker niso prinesli s seboj tekočega priboljška, jih je hudo mučila žeja. Posebno je trpel neki grof, ki si je privoščil preveč mastne svinjine za malico. — Zejalo ga je tako, da je bil že ves obupan samega iskanja po vodi; tudi gonjači niso mogli iztakniti kakega vrelca. Ko grof v svojih teža-

vah blodi okoli, mu pade na misel, da ga edinole božja pomoč more rešiti nadloge. Stori tedaj zaobljubo, da na mestu, kjer najde vodo, da sezidati Bogu v hvalo in čast kapelico.

V tem premišljevanju zagleda jelena, ki teče mimo njega, a pretrudnega se čuti grof, da bi napel lok in streljal za jelenom. Vendar ga miče, zasledovati žival; ne hodi dolgo, kar zagleda jelena, klečečega pred gorskim vrelcem. Pusti živali, da se napije, potem pa poklekne tudi on, da se okrepeča.

Svoje zaobljube grof ni pozabil: dal je na tem mestu sezidati cerkvico, ki stoji še danes. — In če prideš tod mimo, slišiš žuboreti vrelce in se napiješ te hladne vodice tudi ti, kakor svojčas tisti grof, ki ga je tako mučila žeja.

Kaj pripoveduje stara Cabenca o žalikženah

Iz Svečan

Pred davnim časom so bivale v Žavnikovem lesu ali kakor pravijo, v Žavnikovem rebru bele žene, ki so jih ljudje imenovali žalikžene. Bile so velike in lepe postave in lasje so jim segali do tal. Ljudem so žalikžene pomagale pri delu z dobrim nasvetom. Znale so tudi prerokovati in pravijo, da se je vse res tako zgodilo, kakor so žene prerokovale.

Ena teh belih žen je rada zahajala k Žavniku in hodila tja tudi spat. Nekega dne — bilo je to še pozimi in zunaj je

bilo še vse zmrzlo in debelo snega — nasvetuje Žavniku:

„Sej bob po srine¹, bo gratov².“
Žavnik jo je res ubogal in sejal bob kar na sneg. In glej čudo! V vigredi je vsejani bob začel veselo rasti in do jeseni je bil visok kakor turščica. Pa kako se Žavnikovi začudijo, ko vidijo, da ta bob nima stročja. Nevoljen nad tem, ga pusti gospodar požeti; sedaj šele so videli, da tiči debel bob v stebelu. Od ti-

¹ sren. — ² uspeval. — ³ klopčič.

Ing. A. P.:

Če krave slabo izmolzeš

Poleg pravilnega krmjenja je pravilno molzenje in vsakokratno dobro izmolzenje krav najvažnejše in najdaljnosežnejše opravilo, s katerim lahko dvignemo mlečnost krav. Pomanjkljivo molzenje lahko mnogo bolj škoduje naši mlečni proizvodnji, kakor pa si mislimo.

Že večkrat se je izkazalo, zlasti pri molzni kontroli, da se je mlečnost marsikatere krave znatno zvišala, na poldrugokratno ali celo dvakratno dnevno množino mleka, ko je prišla krava v roke osebi, ki je bila v molzenju dobro izvežbana. Če računamo, da ostane n. pr. v vasi s sto mlečnimi kravami radi slabega izmolzenja povprečno le četrt litra mleka na dan v vimenu vsake krave — kar pa lahko znaša tudi pol litra mleka ali več na kravo na dan — se zgubi dnevno 25 litrov, mesečno 750 litrov in na leto okrog 8000 litrov mleka.

Ako ta izpad mleka preračunamo, ugotovimo lahko, kakšna je tudi finančna škoda za kmeta.

Pa tudi na kakovost mleka vpliva slabo izmolzenje krav neugodno. Za kakovost ali dober okus mleka je predvsem merodajna tolačica, ki je najdražja sestavina v mleku. Kako dragocena je mlečna tolačica, lahko sodimo tudi po tem, da se v mnogih zadružnih mlekarnah plačuje mleko članom po odstotkih tolačice, ki je v mleku. Čim bolj mastno mleko donša član v mlekarno, tem več dobi za mleko.

Ko molzemo, je najmanj tolšče v prvem pomolzenem mleku, v zadnjem pa največ. Z nezadostnim izmolzenjem vimena puščamo v svoje veliko gospodarsko škodo v vimenu najbolj mastno mleko. Tudi pospešujemo s slabim izmolzenjem v seskovih cevah vimena razvoj raznih glivic, ki se tamkaj naselijo in povzročajo pogostokrat vnetje vimena. Marsikdaj zamudimo za molzenje točno določeno uro, potem pa hitimo kolikor mogoče z molzenjem, radi česar vime le slabo izmolzemo in pustimo v njem najbolj mastno mleko.

Vse take in podobne nedostatke, ki močno zadevajo našo gospodarsko plat, lahko na mah odpravimo z dobrim molzenjem in zlasti še s temeljitim izmolzenjem. Le po temeljitem izmolzenju postane vime bolj delavno, s čimer tudi trajno zboljšamo mlečnost krave. Če vime temeljito izmolzemo pri vsaki molži, preprečimo razna vnetja vimena in izlečimo lažja vnetja vimena, ki morda šele nastajajo. Imejmo tudi vedno pred očmi, da s temeljitim izmolzenjem vimena dosežemo najbolj mastno mleko, ker je zadnje izmolzeno mleko po svoji sestavi dostikrat naravnost enako smetani. Zato pa s tako mastnim mlekom, ki ga iztisnemo iz vimena z zadnjimi curki in kapljicami, znatno zboljšamo celotno količino namolženega mleka. Vse to pa pripomore k večjemu donosu in mlečnosti krav, ne da bi zato imeli mnogo več dela ali kaj več stroškov.

Prehrana človeštva v bodočnosti

Prehranjevalna in poljedelska organizacija Združenih narodov in znanstveniki so s svojimi publikacijami posvarili vlade sveta pred nevarnostjo svetovne lakote. Činitelj, ki so vzrok temu, je več. Svetovno prebivalstvo se letno poveča za en odstotek. Kakor predvidevajo, bo v štiridesetih letih predvojno prebivalstvo, ki je štelo okrog 2000 milijonov, naraslo na 3000 milijonov. Toda tudi pred vojno je vsled pomanjkanja odgovarjajoče prehrane in drugih elementarnih potrebščin za življenje prerano umrlo okrog dve tretjini človeštva.

Množice lačnih ljudi so vedno predstavljale politično nevarnost in se vedno upirale revščini, ki jih je tlačila. Komunizem, ki je obetal, da bo odprl vse vire zemeljskega bogastva ter odpravil revščino za vselej, je našel fanatične pristaše ravno med množicami stradaljočih. Neka komisija prehranjevalne in poljedelske organizacije (F. A. O.) je sporočila, da se bo morala predvojna proizvodnja živil v prihodnjih 25 letih podvojiti.

Neobdelana ozemlja

V devetnajstem stoletju je prebivalstvo Evrope naraslo od 183.000.000 na 390.000.000. Odgovarjajočo hrano so črpali iz še nedotaknjenih dežel „Novega sveta“ in iz obdelanih poljan evropskih dežel. Danes pa ni več takšnih nedotaknjenih dežel, ki bi jih bilo mogoče obdelati. Za časa prve svetovne vojne in po njej je bilo po raznih deželah obdelanih 110.000.000 juter zemlje. V zadnjih desetih letih pa je vključno pomanjkanju živil in visokih cen zanje bilo kaj malo nove zemlje obdelane.

Položaj se je še poslabšal vsled nepravilnega izrabljanja ali opustošenja obstoječe oskrbovane zemlje. Naraščanje prebivalstva je po nekaterih krajih povzročilo preveliko ali popolno iztrebitve gozdov. Na gozdnih tleh so skušali ustvariti polja, kar pa se je le redkokdaj obneslo. Nastajale so suše, kajti znano je, da gozd privlačuje vlago, a ob nalivih je deroča voda, ki jo je poprejš zaustavljal gozd, odnašala polagoma plodno zemljo in na mestu, kjer so bili nekdanj zeleni gozdovi, je nastala puštinja. Obenem pa so se vsled teh naplavin mnogokrat zamašile rečne struge, voda je prestopila bregove in zasul-

la z naplavinami obdelano zemljo ob rekah. Ob suši pa so divjajoči vetrovi vplivali prav tako razdiralno.

Rdečkast prah

Povečana prehranjevalna proizvodnja je bila po prvi in drugi svetovni vojni dosežena predvsem iz neizrabljenih ameriških farm. Toda tudi Amerika polagoma izgublja svojo rodovitno zemeljsko plast vsled viharjev. Slično izgubljanje plodne zemlje je opaziti tudi po drugih kontinentih. Lanskega oktobra so posadke parnikov sporočile, da je bilo nad Tihim oceanom 600 milj od Avstralije opaziti velikanski oblak rdečkastega prahu. Dognali so, da je to bila 8000 čevljev debela in 400 milj obsežna zemeljska skorja s tega kontinenta, kjer je vladala strašna suša.

V zadnjih letih so se nekatere vlade zavedle, da je treba podvzeti ukrepe za ohranjanje plodnih tal. V Ameriki obstaja že 13 let posebna ustanova v to svrhu. Čeprav je opravila velevažno delo, vseeno ni mogla zaustaviti postopnega izginjanja zemlje. Precej je bilo v tem pogledu storjenega v Sovjetski zvezi, katere geologi in agronomi so vodilni na svetu. Spričo tega, kar je v kultiviranju in ohranjanju zemlje bilo doseženega v Sovjetski zvezi, si je ameriška organizacija za kultiviranje doline ob vletoku Tennessee nadela 15 letni načrt in tudi že dosegla lepe uspehe. Načrt vključuje pogozdovanje in druge ukrepe za preprečitev izginjanja zemlje kakor tudi ukrepe za obdelovanje zapuščenih zemelj.

Vsi dosežani, še ne urejeni napori raznih vlad na svetu so nezadostni, da bi mogli omogočiti materi zemlji prehranitev njene stalno naraščajoče človeške rodbine. Potrebni so skupni napori po vsej zemeljski obli, katere je treba podvzeti z isto resnostjo, kakor bi se hoteli pripraviti na ponovno vojno.

Dejstvo, da je danes treba prehraniti 200.000.000 več ljudi in mi še vedno nismo dosegli predvojnega prehranjevalnega stanja, naj bi služilo v resen opomin onim, ki sede za krmilom. Naraščajoč val svetovnega prebivalstva in usihajoči viri živilske proizvodnje so mnogo resnejši problem za človeško družbo kakor pa nasprotja v političnih ideologijah.

(Nadaljevanje na 6. strani)

Nasveti gradbene stroke:

Gradbeni material

(Nadaljevanje)

I. POGlavJE: PRIRODNO GRADIVO

a) Zemlja, pesek, grušč

Gradivu v širšem pomenu besede prištevamo tudi zemljo, pesek in grušč. Le-ti ne prihajajo toliko v poštev pri zidavi poslopij, temveč bolj pri gradnji cest, železnic ter pri obrambnih delih ob vodotokih. Gledé slednjih je splošno v uporabi izraz, da jih gradimo, dočim pravimo o poslopjih navadno, da jih zidamo.

Vendar naj nam bo tu dovoljeno, da se glede zemlje, peska in grušča dotaknemo njih glavnih lastnosti, ki se nam zde važne, ker služijo glavnim gradivom mnogokrat kot pomožno sredstvo, pa tudi kot njih sestavni del. Tudi primer o neki nezgodi, ki ga bomo navedli, dokazuje, kako koristno utegne biti poznavanje tudi teh materialij.

Raščena zemlja se pri izkopu razrahlja in za vsak kubični meter, ki ga merimo v raščenenem stanju na terenu, dobimo 20 odstotkov materiala več. Če ga odvozimo n. pr. na vozeh s prostornino za 1 m³, bi za odvoz 100 m³, merjenih na terenu, ne rabili 100, temveč 120 metrskih voz. Pri zopetnem odlaganju zemlje na kupe (deponije) v kak nasip se razrahljana zemlja spet sesede, vendar ne več do prvotne mere, kakor je bila v raščenenem stanju, temveč ostane poprečno še vedno 5 odstotkov razrahljivosti. Sto kubičnim metrom zemlje v raščenenem terenu bi potemtakem odgovarjalo 105 m³ prekopane zemlje ali nasipa.

Če bi torej kdo prevzel odvoz zemlje od izkopa po meri raščene zemlje na vozeh s prostornino za 1 m³ do nasipa, mora torej računati, da rabi za 100 m³ izkopa 120 takih voz in da napravi s tem lahko 105 m³ tlačnega nasipa.

Druga važna lastnost zemlje je tako zvano prirodno pobočje. Kup zemlje, prepuščen samemu sebi, se nikoli ne obdrži v prvotni strmini, kakor je bil nametan, temveč ena gruda za drugo se odlučši z lastnega pobočja, dokler ne doseže strmine, ki je dotičnemu materialu lastna. Pri srednjevlažni zemlji znaša ta naklon povprečno 45 stopinj, kar odgovarja polovici pravega ali navpičnega kota. Naklon proti vodoravni ravnini, pri katerem se material ustali, da se torej na lastnem pobočju več ne odlučši, imenujemo prirodno pobočje. Le-tó znaša pri srednjevlažni zemlji 45 stopinj, pri suhi zemlji 40, pri suhem pesku 35, pri vlažnem pesku in ilovici 25 in pri grušču ali prođu 30 stopinj.

Naslednji, že napovedani primer bo bolj osvetlil te številke. V neki gramozni jami, kjer so po neprevidnosti kopali precj strmo, je delavec izpodkopal plast strjenega peska, nakar se je vsa strma stena sesula in zasula delavca

skoraj do ramen. Na obupne klice na pomoč so prihiteli delavci, da bi ga vzdignili in rešili. Revez se sam ni mogel ganiti, ker mu je silen pritisk od vseh strani jemal sapo. Tudi reševalci, ki so kopali tik njega, da bi ga izmotali, niso nič opravili, ker se je grušč, jedva nekoliko izkopan, vsled stranskega pritiska sproti zopet sesipal. Število reševalcev je sicer naraščalo, toda rešitve niso prinesli, ker so le breznačrtno kopali. Šele ko so poklicali strokovnjaka, se je pričelo pravo reševalno delo. Zakoličili so v oddaljenosti kakih 10 metrov od nesrečnega in okoli njega krog in pričeli na obodu odkopavati prod tako, da je znašala strmina odkopa 30 stopinj, kar odgovarja nekako tretjini navpičnega kota. Ker je odgovarjala ta mera prirodnemu pobočju grušča, pri kateri se material ni več podsipal, se je reševalno delo nadaljevalo sicer počasi, toda zanesljivo. Naposled je dospel izkop tudi do nesrečnika, ki pa je bil že ves nezavesten in je na potu do bolnice izdihnil. Pravočasno pravilno odkopavanje proda bi mu skoraj gotovo rešilo življenje.

Gotovo pozornost je treba posvetiti tudi pesku. Obstaja namreč neke vrste pesek, ki je fin kot moka in ki se, če ni obdan od kakega drugega materiala, razteče kakor voda. Imenujemo ga tekoči pesek ali mivka. Ko so nekoč poglabljali strugo neke reke, so ob bregu narezali plast mivke. Vsled nepazljivosti se je slučajno odlomila deska iz zaščitne lesene stene, ki bi imela varovati izkop v rečni strugi in tekoči pesek se je kot voda izlil iz svojega nahajališča. V nastalo votlino so se sesedle višje zemeljske plasti in slučajno na vrhu stoječe poslopje se je pri tem porušilo.

Morda ne bo odveč, če tukaj opozorimo še na pojave, ki jih utegnemo srečati pri gradnji potov in kolovozov. Pri kopanju globljih usekov se lahko pripeti, da narezemo plast mivke, ki hitro izteče, zlasti če je teren razmočen. V nastalo votlino se udró vrhnje plasti, ki v razmočenem stanju spolže navzdol in nastane tako zemeljski plaz, ki je tem večjega obsega, čim globlje je ležala plast proda, če je slučajno pomešan z ilovnatimi snovmi, ki naredé vsak komadič proda gladek in polzek ter nagljen k premiku tako, da zadostuje le neznamen poseg od zunaj, da se ta premik sproži.

Da pridobé vsi ti pojavi posebno važnost, kadar gre za odkop in planiranje terena okrog kakega stanovanjskega ali gospodarskega poslopja ali pa da se pridobi primerno stavbišče za ista, se razume samo po sebi.

ing. — r.
(Dalje prihodnjici)

Oddaja pridelkov v letu 1948

Po poročilih ministrstva za prehrano so poljedelci s področja cele Avstrije oddali do 2. januarja 1949 od predpisanih količin sledeče: 77 odst. ali 178.960 ton krušnega žita, 76 odst. ali 29.242 ton ječmena, 57 odst. ali 11.469 ton ovsu in 53 odst. ali 12.237 ton koroze. Za leto 1947 so do istega roka oddali sledeče količine: 136.146 ton krušnega žita, 24.296 ton ječmena, 15.544 ton ovsu in 13.869 ton koroze. Da je bila za gospodarsko leto 1948 boljša oddaja kot pa za leto 1947, je vzrok obilnejša žetev in kazni, s katerimi so oblasti zagrozile neposlušnim pridelovalcem.

Predhodni podatki za lansko žetev nam povedó, da je bila zasejana površina krušnih žit 447.985 ha s povprečnim pridelkom 12,5 qu (stotov) na hektar oziroma, da je bil celokupni pridelek 558.246 ton. Ječmen je bil posejan na površini 108.002 ha s povprečnim pridelkom 11,5 qu na 1 ha oziroma s celokupnim pridelkom 24.124 ton.

Ako primerjamo lansko žetev z ono iz leta 1947, vidimo, da sta se zasejana površina in pridelek krušnih žit zvišala. Kajti v letu 1947 je pri krušnem žitu znašala ta površina le 379.859 ha oziroma 473.430 ton pridelka (t. j. 10,6 qu

na 1 ha), pri ječmenu 101.884 ha oziroma 109.994 ton pridelka (9,7 qu na 1 ha).

Vzrok boljšemu pridelku moramo pripisati boljšemu gnojenju, ugodnejšemu vremenu in temeljitejši obdelavi zemlje.

Stanje živine v Avstriji

Po celi Avstriji je bil 3. decembra 1948 izvršen popis živine, iz katerega je razvidno, da je v državi 2.107.390 goved, kar znaša 81,7 odst. stanja iz leta 1938. Število krav je 1.012.846 ali 83,3 odst. stanja iz leta 1938; svinj je 1.615.213 ali 56,3 odst. napram l. 1938.

Če primerjamo stanje iz leta 1948 onemu iz leta 1947 (ko je bilo 2.157.857 goved, 1.723.240 svinj in 1.047.676 krav), opazimo splošno znižanje in sicer pri govedu za 2,3 odst., pri svinjah celo za 6,3 odst., pri kravah pa za 3,3 odstotkov.

Po poročilu poljedelskega ministrstva je treba iskati vzrok za padeč števila živine v tem, ker so morali živinorejci oddati več živine. Radi tega nameravajo letos pospeševati prašičerejo in večjo dodelitev svinjskega mesa, da bi na ta način ščitili stanje goveje živine, katero naj bi z uvozom krmil dvignili zopet na prvotno višino.

Izpod domače lipe

ŠMARJETA V ROŽU

Nismo prvi v abecedi, zato smo počakali, da se najprej drugi zvrstijo s svojimi poročili in novicami k novemu letu. In kaj je novega pri nas? Nič! Saj je s starim letom postalo vse staro. Zato pa par vrstic o teh „starinah“.

Menda smo že poročali, da smo za pripravo na škofov obisk v fari malo počedili okoli cerkve: pokrili smo novo pokopališčno obzidje, poslikali obcestni križ in pokopališčne vhode, prezračevalni jarek za cerkvijo pa, žal, nismo več dokončali. V taki pripravi so farani pač kaj darežljivi z delom in časom.

Z birmo smo imeli svoje križe: določili so nam 4. julij, predstavili na 11. julij, in ker rado gre v tretje, so nas „potroštali“ do 18. julija. Je bilo kar prav, da je naše razgredo in napeto pričakovanje malce ohladila ploha na predvečer, ravno pri škofovem sprejemu. — Tem lepši pa je bil dan birme: sončen dan, mir vsepovsod, prazniško razpoloženje v vseh, mnogo ljudi od blizu in daleč, cerkev premajhna, prostor okoli cerkve napolnjen z ravnopravnimi „kramami“... Le v nekaterih se je dvigal nemir in nevolja in pripravljali vihar, ki je med tednom zavihral, najprej s severa, nato še z juga, in raztrgal napise slavolokov na tla. Ostanki so ostali, v dokaz vihrave krvi...

Po birmi smo se odpočili od številnega farnega praznovanja; saj smo imeli pred birmo nočno češčenje, dan vednega češčenja in farno „pranganje“. Pa se nas je Bog usmilil in nam dal dopust: vzlet nam je delavniško sv. mašo za nekaj tednov in še ob nedeljah si je marsikateri prihranil trud in pot, češ kaj bom hodil, saj ne vem, če in kdaj in kdo bo maševal.

Pa smo se spogledali, ko so nam za advent napovedali resni čas misijona. Da smo ga potrebni, čeprav mislimo, da smo daleč naokoli najboljši, mi v zlati šmarjeti? Pač ni bila zastoj vizitacija; so že še iztaknili, kar bi se dalo odpraviti in popraviti, zboljšati in spopolniti. Uklonili smo se, se vestno pripravili in tudi resno opravili sv. čas. Pa saj so nam otroci kar venomer vpili na ušesa in srce: „Duša krščanska, sedaj se potruji, svetega časa nikar ne zamudi!“ Od njih smo se naučili, nalezli tudi mi in z njimi peli kar vsi! Lepo je bilo: polne klopi mož in fantov ob stanovskih dneh, polna dvorana farnega doma žen in deklet; oblegani spovednici in natlačena obhajilna miza: čez 300 vernikov pri pridigah, nad 800 spovedi in okoli 2050 sv. obhajil! O, je še zakrknjene vernosti v nas, da je tako hitro ne bomo zgubili. Dal Bog! Kajti srečen rod, o katerem velja: Jaz sem vaš Bog, vi pa ste moje ljudstvo!

Toda med jagnjeti in ovcami so povsod tudi kozli; sicer bi bilo prelepo pri nas in bi bila šmarjeta v Rožu res brez trnja. So trdi orehi tudi med nami, ki jih še glas poslednje trombe ne bo gani. Da bi jih le ne strli!

Podajamo še statistiko za leto 1948: takole so jo prebrali na Novo leto s prižnice: 22 krstov (4 v Celovcu), 14 dekčkov, 8 deklic, 18 zakonskih, 4 nezakonski; 13 porok (8 ženinov in 10 nevest iz fare); 14 pogrebov (7 moških, 6 žensk, 1 otrok). Pa so nas pozabili pohvaliti, da še nikakor ne mislimo izumreti in pustiti naše lepe šmarješke ravni in bregove, hribe in gore — drugim, ki bi se kdaj tod šopirili in mogoče blatili spomin na nas, na našo šmarješko govorico in našo domačo pesem.

BRODI POD LJUBELJEM

Kakor smo že obširno poročali, smo lansko jesen dobili novo šolo. Naši otroci so se hitro vživeli v nov položaj. Zdaj imajo tudi priložnost, da si kupijo tako priljubljene sladkorčke, ker je gospa Jožefa Malle zopet po dolgih letih odprla svojo trgovino. Tako pridejo sedaj vsi na svoj račun: otroci, ki pridejo do sladkarij, fantje in možje, ki se tu in tam pogrejejo ob kozarčku dobre-

ga žganja, in gospodinje, ki jim ni treba več delati dolge poti v Borovlje ali vsaj v Podlublje po življenske potrebščine.

V cerkev smo dobili elektriko, ki nam pride zelo prav, ker nimamo sveč in smo sploh v tiski zaradi razsvetljave. Čeprav napeljava elektrike ni bila poceni, smo vendar poravnali stroške, ker so verniki zelo pomagali, za kar jim gre vsa hvala. Lepo bi bilo, če bi spravili skupaj še toliko, da bi popravili tudi cerkvena okna, ki so med vojno utrpela hudo škodo. Potem bi pa naša farna cerkev, ki ima zelo lepo lego na razglednem hribu ob cesti, postala še bolj privlačna za domačine in tujce.

Lansko leto je bilo rojenih 5 otrok. Smrt nam je prizanašala. Poroka bi bila tudi ena, če se ne bi Perhovcov Feliks in nevesta Marija poročila v Plajberku, kjer je tudi civilni poročni urad, ampak doma v Brodeh. Tako so pa fantje zastoj čakali, da bi jim „zaperali“. Novoporočencema želimo mnogo sreče in blagoslova božjega!

Mladina je letos prikrajšana za eno veselje. Rada bi se smučala, sankala in drsala, pa je premalo snega. Tudi „furmanti“ bi rabili sneg.

Pamžov Stanko se je težko ponesrečil ter si zlomil nogo, ko je hotel poskusiti smučke. Zelimo mu, da bi kmalu ozdravel in se vrnil domov. Tepejevemu Andrejčku pa želimo mnogo sreče v nemškem Plajberku, kjer si je poiskal novo službo.

REPLJE PRI PLIBERKU

V naslednjih vrsticah podajamo pregled preteklega leta.

Naša vas šteje 16 hišnih števil in okoli 100 prebivalcev. Ima lepo sončno lego ter zdravja v izobilju, kar priča to, da že nekaj let ni nihče umrl. Najstarejša oseba v vasi je stara 84 let. Rodilo se je troje otrok.

Poleti je „Kronika“ pisala o dveh porokah iz naše vasi in zraven pripomnila, „da v tretje gre rado“. In res smo pred adventom obhajali tretjo poroko. Novo leto pa smo začeli kar z ženitvijo. Mogoče pojde v novem letu zopet v „tretje“.

Sicer pa igra pri nas številka tri precejšnjo vlogo. Kakor smo že omenili, se je rodilo troje otrok, bilo je troje porok in tri dekleta so odšla v Svico za boljšim zaslužkom. Zelimo jim vso srečo v tujini in da ne bi pozabile svoje rodne zemlje ter se enkrat zopet srečno vrnile v domači kraj.

Letina je bila pri nas srednja, posebno krompir je slabo obrodil in ga ne bomo mogli oddati predpisano količino.

Toliko za enkrat. Pa še drugič kaj!

LIPA — POTOK

Malo znana bo po deželi naša vasica Potok. Spada v župnijo Lipa nad Vrbo. Lipa je bila vedno slavna župnija. Kajti tukaj je skozi več kakor 25 let pastiral še danes nepozabni župnik-dekan, poznejši prošt v Dobrli vasi Janez Ev. Marinič, znan tudi kot jeruzalemski, carigradski, rimski in lurški romar ter kot sloviti jurist in zvezdoslovec. Tukaj je županoval tudi še pred prvo svetovno vojno skozi več let znani rodoljub Zdravko Falle, ki mu je usodna bomba na Veliki petek 1943 ugasnila življenje. Tu je med drugimi daleč znana in velespoštovana Jesenikova hiša, katere prejšnji gospodar je skozi dolgo let bil skrben cerkveni ključar lipske farne cerkve in katerega sin-naslednik je bil leta 1942 z vso družino izseljen v Nemčijo. In tu sedaj že nad 25 let župnikuje v vseh znanostih, cerkvenih in posvetnih, podkovani zgovorni župnik Lojze Nagelschmied, ki veliko ve.

V tej župniji leži vas Potok malo nad državno cesto Celovec—Beljak. Steje deset lepih kmečkih posestev. Tu je tudi hiša pri Zupku, kjer je živela, delala in molila, upala in trpela vzgledna krščanska žena in mati Marija Supik, por. Fashing skozi 77 vgrede, ki smo jo — prevideno s svetimi zakramenti za umi-

rajoče — tri dni po Novem letu spremili k večnemu počitku na farno pokopališče v Lipi. Čeprav je bilo slabo vreme, jo je spremljalo ogromno vernikov na njeni zadnji poti. Po končani maši-zadušnici jo je domači g. župnik prikazal vernikom kot vzorno ženo, mater, vzgojiteljico, gospodinjico ter neupogljivo katoličanko. Tudi svojemu materinemu jeziku je bila zvesta in vdana. Ljubila ga je tako — kot dediščino svojih staršev in prednikov —, da se ga tudi vpricho tujcev ni sramovala govoriti. Bila je tudi spretna kuharica. V mladih letih je tudi pomagala v gospodinjstvu na bivšemu veleposestvu pri Glaserju oziroma pri Birtu v Podravljah, to je na posestvu, ki ga je od imenovanih prevzel njih prejšnji upravitelj Julij Podzimek, ki ga je potem prodal družini Vošpernik, od katere ga je prevzela hranilnica in posojilnica v Podravljah. Tega posestva pa oblast hranilnici in posojilnici še do danes ni vrnila.

Naj blagopokojni sveti večna luč, so-rodnikom pa naše iskreno sožalje!

VERNBERG

O božičnih praznikih je imela katoliška mladina v misijonišču Vernberg dve božičnici. Eno za otroke s predstavo in obdarovanjem z raznimi igračkami, drugo za odrasle, večinoma že šole pristo mladino, z nagovori in deklaracijami ter obdarovanjem z lepimi knjigami.

V četrtek pred novim letom se je pa zbrala vsa misijonska družina k skiopitičnemu predavanju o Fatimi. Predaval je duhovnik nizozemske narodnosti iz Beljaka. Videli smo Portugalsko z njenimi raznimi mesti in kraji ter tiste tri srečne otroke, ki se jim je bila leta 1917 šestkrat prikazala Marija v Fatimski dolini. Videli smo njih starše, romarje, Marijino podobo in sedanjo ureditev kraja Fatime. Slike so pustile v gledalcih globok vtis.

ROZEK

To, kar vam bomo danes povedali, ni novo, aktualno pa še vedno. Vsa zadeva se namreč vleče s polževo hitrostjo. Če bi kaj takega storili Slovenci, bi bili verjetno že zdavnaj v luknji, ker pa tega niso naredili Slovenci, hodijo ti ljudje še danes nemoteno okrog.

V soboto 11. decembra so imeli cerkveni pevci v župnišču vajo. Tisti, ki so v nedeljo 5. decembra napadli naše cerkvene pevce, so se najprej v gostilni pri Seidlu nabrali korajže, nato pa prišli pred župnišče, divje rjovevi in izzivali pevce ter jih čakali pred župniščem. Naši fantje so tokrat bili pripravljene na kaj takega in jim ta rjoveča sodrga ni mogla nič storiti. Ti rjoveči „znanilci rožeške kulture“ — pa ne slovenske, ker Slovenci imajo svoj dobro izvežban pevski zbor — so potrgali okrog župnišča precej lat od plotu, ki je bil šele lansko leto na novo postavljen, da bi z njimi pobijali naše fante. Polomili so tudi breskev, ki je bila lansko leto polna. Vsi pošteni ljudje se zgražajo nad takim tolovajskim početjem in se čudijo, da se nihče ne najde, ki bi te razgrajače naučil manire.

*

V zvezi z gornjim dopisom smo prejeli dopis pevcev, ki pojasnjuje divjaški napad na cerkvene pevce tešen dni pred gornjim napadom. Takole pravi dopis:

Pretekli teden 6. decembra je bil god našega g. župnika. Na predvečer smo se zbrali vsi cerkveni pevci iz rožeške fare in smo gospodu župniku zapeli podoknico in nekaj narodnih pesmi. Ko smo se vračali domov, je nas napadla skupina ljudi. Ker na tak razbojniški napad nismo bili pripravljene, smo se moralno umakniti; napadalci so nam zagrozili, da nas bodo nabili enkrat drugič. In tako je tudi bilo. Teden pozneje, v soboto, ko smo imeli pevsko vajo, so nas prišli pred župnišče čakati. Začelo se je vpitje. Malo v strahu, zlasti dekleta, smo po končani vaji odšli domov. Ko smo šli mimo napadalcev, so nas zmerjali. Kakor da bi ne bilo nič, smo šli kar naprej. Dobili so korajžo in so nas začeli za hrbtom obmetavati s kamenjem. Polomili so tudi late od plotov in nas tako zasledovali skozi vas. Enega naših fantov je zadel kamen in je komaj prišel domov.

Pevski zbor.

Prehrana človeštva

(Nadaljevanje s 3. strani)

Nekaj onih, ki so proučevali ta problem, misli, da je stanje brezupno. Ti obsojajo našo zapadno mehanizirano civilizacijo, češ da je razdejala naravne vire na zemlji s svojo naraščajočo naglostjo. Dve svetovni vojni in vročična priprava za tretjo so njene smrtne rane. Gledati pa moramo daleč naprej v dobo, ko se bo zemlja lahko opomogla od svojih ran in se bo nato zdrava civilizacija mogla razviti.

Nekaj Američanov je zavzelo drastično stališče napram temu položaju. Med njimi je William Vogt, ki je nedavno izdal knjigo „Pot do preživljanja“. V svoji knjigi je podal pregled, kako zemlja izginja z vseh kontinentov, ter podčrtal, da na svetu, kjer že obupno primanjkuje živil in pada rodovitnost tal — število prebivalstva narašča.

Precej političnih in etičnih nazorov tega avtorja ne bodo sprejela ne ameriška in ne druga ljudstva. Toda dejstvo je, da slone njegov, morda brutalni nazori vendarle na logični podlagi, kajti on trdi, da je treba gospodarstvo, socialno vedo in politiko smatrati iz raznih vidikov glavnega problema, in to je odnošaj človeške družbe do naravnih virov, potrebnih za njen obstoj, in da gospodarska ter socialna veda ne moreta žeti uspehov, če nasprotujeta neizprosni zakon narave. Vogtova knjiga je vsekakor drzno spisana in treba jo je pogosto prečitati, da se razume.

Drugi proučevalci prehranjevalnega problema so mnenja, da se bo z boljšim življenskim položajem omejilo število rojstev na primerno višino, kot je to slučaj v Zapadni Evropi in dokler tega ni, da je možno potom moderne znanosti proizvodnjo živil mnogo bolj povečati, kakor pa se veča prebivalstvo na svetu. To bi bilo mogoče izvesti tedaj, če bi narodi ustvarili medsebojno zupanje in sodelovali v okviru svetovnega prehranjevalnega načrta. Ni pa mogoče misliti na to, dokler vsaka dežela dela sama po svojem načrtu.

(„The Daily Telegraph“)

Nekaj o prehladu

Angleški zdravnik dr. Andrewes je v nekem svojem spisu objavil zanimiva odkritja glede splošnega prehlada, ki včasih zajame celoten okraj ali deželo. Imenovani zdravnik je član raziskovalne zveze, ki je zadnji dve leti in pol proučevala problem splošnega prehlada v neki bolnici v mestu Salisbury. Ta zveza, ki jo sestavlja svet za zdravniška raziskovanja in člani ministrstva za zdravstvo, je izvedla poizkuse pri 735-tih prostovoljcih.

Obstaja majhen dvom, če povzročijo splošen prehlad bacili. Tudi dosedaj še ni znano, če obstajajo razne vrste teh bacilov. Prehlad razširjajo večkrat ljudje sami, čeprav oni neposredno ne povzročijo prehlada. Gotovo je, da kažejo razne infekcije dihalnih organov simptome, ki jih skupno imenujemo „prehlad“. Pod normalnimi okoliščinami povzročajo bacili influenze milejše, prehladu podobne simptome.

Uporaba žepnih robcev

Kako dolgo živijo bolezenske klice v človeškem telesu in izven njega? — Prehlad je posebno nalezljiv v svoji prvi stopnji. Poizkusi s prostovoljci so pokazali, da so obstajali bacili v množinah 24 ur, predno se je pojavil prehlad.

Kako se bacili razširjajo? Ti pridejo v velikanskem številu v zrak, čim stresemo žepni robček, predno se vsekne, pa tudi če ga samo vzamemo v roko. Zatorej je najboljše, da ob času prehlada uporabljamo mehke papirnate robčke, ki se dobijo v vsaki drogeriji, katere sproti sežigamo in tako ne razširjamo bacilov.

Ali nastopa prehlad ob gotovih letnih časih? O tem ne vemo nič gotovega. Pozimi se pač lahko hitreje prehladimo, ker je mrzlo, vendar pa smo tudi bolj utrjeni. Poleti pa si z gibanjem na prostem utrdimo in izboljšamo splošno zdravstveno stanje, toda proti prehladu smo mnogo manj odporni kakor pozimi.

Nezakonski otroci na Koroškem

VPRAŠANJE, KI NAS NAVDAJA Z ZASKRBLJENOSTJO

Ob sklepu leta delamo obračun o hiševanju: o dohodkih in izdatkih. Račun o hiševanju pa delamo navadno samo o denarju in premoženju. Prav pa bo, če pregledamo malo račune o tem, kar pomeni narodovo bodočnost, in to so otroci.

V narodovem življenju je družina največjega pomena. In sicer krščanska družina, ne neko namišljeno „prijateljstvo“. Otroci se smejo in morajo roditi samo iz krščanskih zakonov. To je načelo, ki ga oznanjujejo duhovniki v cerkvi in bi ga morali oznanjevati učitelji v šoli, da bi mladi ljudje razumeli, kaj prinaša grešno življenje. Koroška je žal tista dežela, ki šteje neprimerno veliko število nezakonskih otrok. Razlogi so zgodovinski, temeljijo pa tudi v današnjih razmerah. Zgodovinski v tem, da v stari dobi Slovenec, ker je bil v gospodarski odvisnosti od Nemca, ni smel prosto sklepati zakona in ustanavljati družine. Iz zgodovine nam zveni beseda, da so se posestva delila kakor „slovenske družine“. To je bil postaven red za Slovence v naših krajih. Dandanašnji pa je spričo žalostnih gospodarskih razmer marsikateremu mlademu človeku nemogoče ustanoviti družino.

V zakonskem življenju je neki svet blagor, ki nalaga človeku neko breme. Moški mora prevzeti skrb za družino in njegova naloga je, da v potu svojega obraza prisluži kruh za ženo in otroke. Nezakonski oče pa navadno noče prevzeti skrbi za nezakonskega otroka, če pa jo, je ta tako majhna, da se mora nezakonska mati sama pehati z otrokom skozi življenje in leži vsa teža na njenih ramah.

Na Koroškem je bilo leta 1944 rojenih 9.300 otrok, med katerimi jih je bilo 2367 nezakonskih. Na Dunaju pride na pet otrok eden nezakonski, na Koro-

škem pa na štiri eden nezakonski. Če priraste letno 2300 nezakonskih otrok, bo število teh sirot v desetih letih naraslo na 23.000. In če računamo, da otrok potrebuje vsaj do 15. leta očeta in mater, imamo stalno nezavarovane mladine 34.000. Kdo naj skrbi za te reveže?

Število nezakonskih otrok se pa letno množi. Nezakonskih otrok je bilo:

	1928	1943	1946
	v odstotkih		
Borovlje	22	15	37
Pliberk	21	21	45
Rožek	30	14	34
Šmohor	25	14	26
Tinje	42	41	43
Doberlavas	26	24	38
Velikovec	39	30	44
Celovec okolica	33	33	42

Doba, v kateri živimo, je razrvana. Prestali smo dve vojni, povrh tega pa še Hitlerjevo razuzdanost. Vojni vihar se je polegel, razmere pa so se poslabšale in sicer v:

Borovljah od	22 na 33%
Pliberku od	21 na 45%
Rožeku od	30 na 34%
Šmohorju od	25 na 26%
Tinjah od	42 na 43%
Doberlvasi od	26 na 38%
Velikovec od	39 na 44%
Celovec okolica od	43 na 44%

Nobene veselice ni več brez plesa, na katerega mladina gre brez potrebnega nadzorstva. Mladinska zveza se imenuje „prosvetna“, pa vabi na prireditve s plesom. Pripomniti je treba, da se razmere v nemškem delu škofije boljšajo.

Take razmere gotovo ne peljejo na pravo pot.

SKOFICE

Pri novoletnem oznanilu smo slišali, koliko rojstev smo imeli. Malo čudno se nam je zdelo, da bi bilo več krstov kot rojstev. Za eno šestinko smo že postali misijonska dežela. Veseli smo bili, ko smo slišali, da je bilo za dobro polovico več krstov kot smrti. Narod je še zdrav. Življenje je močnejše od smrti.

Porok smo imeli toliko, da je bilo splošno mnenje, da bo huda zima. Pa je le čudna. Pri nas imajo nekateri kar vse leto pust. To so tisti, ki sklepajo zakon kar po svoje tako, kakor so ga

včasih rokavnjači pod smreko: „In nomine patre, vzemi jo na kvatre...“

S stricem Samom tam čez veliko lužo imamo zelo malo zveze. To se pozna tudi pri cerkveni blagajni. Čudno je, kje je župnik dobil še toliko denarja brez obresti, ker gotovo vemo, da s stricem Samom ni nič v zvezi. Kor je lepo popravljen, tako da se morejo pevci lahko razvrstiti na njem. Pa še drago ni bilo. Je le videti, kje je še kaj ljubezni do cerkve. Oltar je tudi krasno razsvetljen. Ni nam žal teh izdatkov. Treba bi bilo le še cerkev malo prebeliti.

MAUSER KAREL:

KAPLAN KLEMEN

ROMAN

(Nadaljevanje)

45.

MOLK

Et qui te percudit in maxillam, praebe et alteram. (Lk 6, 29)*

Tri dni se je Klemen boril sam s seboj. Vsak večer se je bil do kraja odločil: zrasel bom in udaril. Toda vsako jutro se je spet premislil in molčal. In njegov molk je težje visel nad kolonijo kakor odkrita, dognana beseda. Resnik je čakal kakor prihuljen pes, Križnar je bil zmeden, še Koritnik se ni mogel znajti.

Kaplanov molk jih je žgal. Ugibali so, na skrivaj poizvedovali, toda kaplan se niti z besedico ni izdal. Samo to so zvedeli, da se ne misli umakniti. Resnik pa je čakal samo na to. Da bo kaplan s prižnice mahnil po ljudeh, potlej pa odšel. Načrt se je zavozljal.

In kar je Resnika še posebno mučilo, je bila Plaznikova. Potegnila se je vase, oči so ji postale čudno svetle in

* Kdor te bije po enem licu, mu nastavi še drugo.

včasih se mu je za brezpomembno besedo smejala s hripavim, ponorelim glasom.

V Resnika je stopala groza. Čudna, nedopovedljiva groza, ki mu je objela srce kakor razžarjene klešče.

„Izdala sva ga kakor psa slab gospodar. Pa naju je prekanil. Ni zacvilil, ni se prihulil, pokonci hodi in molči kakor mutast.“

In kakor da se boji nečesa, ki visi v zraku, se Plaznikova stisne.

„Tu notri me stiska in davi. Vse, kar ne pove, je zvalil vame. Kakor z ostro lisico me nekaj drži tu v hrbtu. Včasih se bolečina stegne kakor zvit deževnik in tedaj bolečina zavrtva tu v glavi. Vidiš, prav tu.“

S prstom kaže Plaznikova na teme.

V Resniku s plamenom gori groza. Zgubljene Milenine oči žgejo in bodejo kakor igle...

Kaplan molči...

Tudi Prečnik in Mohor popuščata. Ljudi je zmedlo kaplanovo obnašanje. Kakor da mu za vse ni nič mar. Prega-nja se z otroki in slišati je, da zanje ne-kje pripravljaja celo počitnice.

Kremenčevi prinašajo poročila.

Ljudje sami ne vedo, kako bi. Mohorja je sram. Prečnik je v pijanosti nekaj zblebetal, za kar ga je Resnik trdo prijel. Tudi Resnik in Križnar sta se udarila. Plaznikova se ne premakne iz barake. Pravijo, da se je v nekaj dneh tako spremenila, da je ni moči spoznati.

Toda je trdo za denar. Finančni „minister“ je zbolel, dobil je revmatizem v palec in kazalec ter ne more odšteti bankovcev. Kakšna škoda in le zakaj ni poslušal našega gospoda župnika in se „knajpal“ po njegovih navodilih! Bil bi zdrav, mi bi pa imeli denar. Toda upamo, da bo ozdravel in bo tudi to šlo. Hiša mora biti lepa, da bomo imeli kam iti, kjer se razveseli srce, duh odpočije in vest pomiri. Kaj pomaga vse delo in trud, če ni nad njim božjega blagoslova. „Prazno je delo brez sreče iz nebes“, pravi Slomšek. „Komur Gospod ni zgradil hiše, zastonj je trud njegov“, poje psalmist.

Pa ne mislite, da smo črnogledi in da samo tarnamo. Nemirna sedanost in nejasna bodočnost nas ne strašita. Imamo čudežno sredstvo, nekako Mojzesovo palico, s katero preženemo vse temne oblake z nebeskega svoda. S tem smo si do sedaj pomagali in si bomo še v bodoče. Našemu dušnemu pastirju smo hvaležni, da nas je na to spet opozoril. Zato bomo tudi v bodoče radi storili svojo dolžnost. Med vojno smo morali s silo dajati v tiste znane rdeče nabiralnike za vojsko, pa bomo sedaj radi volje — četudi postaja palec trd — dajali za božjo čast. Ohraniti pa hočemo notranji mir, ker smo prepričani, da od tega zavisi zunanji mir. Razumeli se bomo, če se bomo znali vživeti v razmere drug drugega in živeli tako, kakor nas uči Oni nad nami. Samo če bomo mislili, kakor nas uči Oni nad nami, bomo zares ene misli, enega srca, enega duha. Nič nam ne pomaga UNO, če z Bogom in v Bogu nismo edini.

PRIBLAVAS

Ker od vseh krajev pridno pišejo, bomo še mi nekaj napisali, da bodo drugod po Koroškem vedeli, kaj se pri nas godi.

Naš lanskoletni obračun je bil sledeč: žito nam je obrodilo dobro, dočim sta nam krompir in koruza popolnoma odpovedala, da ju še za domačo uporabo ni povsod zadosti, kaj šele, da bi zadostovalo za predpisano oddajo. V Celovcu bodo morali pač počakati, morda bo letos kaj boljše. Saj še celo pregovor pravi, da kjer nič ni, še cesar pravico zgubi. In tega pregovora se tudi mi držimo. Drugo pa prepustimo vam v presojo. Sicer je pri nas vse bolj pri starem, vendar tudi pri nas napredujemo. Odkar se je v Kazazah oglašil prvokrat telefon in našo vas povezal s širnim svetom, smo še mi „tuhtali“ na vse pretege, kaj bi še mi naredili, da bi bilo koristno za naš gospodarski napredek. In čujte ter strmite, kaj se je skuhalo

iz tega „tuhtanja“! Danes vam povemo samo na uho: električna luč!

Leta in leta smo gledali s težkim srcem, kako je šla mimo nas čez naše njive in gozdove električna v pliberško pivovarno. Končno smo tudi mi dočakali čas, da je bomo deležni. Dela in skrbi je bilo res veliko, toda uspeh je pa tudi lep. Z napeljavami je skoraj vse gotovo in tudi glavni električni vod je pri kraju. Upamo, da bomo za Svečnico dobili tako zaželeno luč. Drugim tega ne bi priporočali, ker tako „tuhtanje“ stane mnogo denarja, posebno v današnjih časih, ko denar tako hitro gre iz rok. Toda z božjo pomočjo se vse naredi. Upamo, da se nam ne bo godilo tako kakor tistemu cesarju, ki je — kakor smo brali v letošnjih „Večernicah“ — poklical Krpana na boj proti Brdavsju, ki mu je potegnil zadnji rep iz hleva. Naj bo že tako ali tako, veseli je pa le bomo. Ko nam bo poslala prve žarke, vam bomo že sporočili, kje se je najprej posvetilo. Čudno se nam le zdi, zakaj so Kazaze z okolico odstopile od te zelo važne naprave, ko so vendar že imele ves les pripravljen. Mogoče čakajo boljših časov.

STRMEC

Zopet smo stopili v novo leto in prav je, da se tudi mi enkrat oglasimo. Cesto imamo pri nas poleti zelo lepo, kar pravijo celo gospodje v Beljaku, pozimi pa kar pozabijo nanjo. Mislijo si pač: hribovci naj kar sami rinejo po tem snegu in naj si kar sami delajo pot, ker gibanje poživi duha in telo, posebno pozimi.

Z novicami se ne moremo postaviti, ker nas je le malo. S porokami pa še manj. Smrt nam je ugrabila iz našega kroga skrbno Mutarjevo mater v starosti 67 let. Odsšla je k svojemu možu, ki je padel v svetovni vojni, in sinu, ki je po sedanji vojni v Rusiji umrl. Bog naj ji bo plačnik za vse dobro!

Letina je bila srednja. Seno smo težko spravili, ker nam je dež nagajal. S krompirjem je bilo slabo, še za dom komaj. Naše polje ni v ravnini, ampak v hribu. Pri nas je sam hrib. Naš ljubi Strmec ni niti velik niti slaven, niti v svilo ni opravljen. Preprost in ubog je. Toda bolj kot gladke ceste mest in bolj kot slavni dvori mest, ljub si meni skromni Strmec!

Obvestilo

V nedeljo 23. januarja pop. ob pol 3 bo v Pliberku v meščanski šoli (Hauptschule) igra „Peterčkove poslednje sanje“. — Igra mladina iz Šmihela.

Začetna mōra, ki je Klemena tlačila, je popustila. Vesel je bil, da se ni zaletel. Naj se ljudje uženo. Tedaj bo čas, da bo rekel mirno besedo, ki bo udarila kakor z bičem.

Škofija je za popravilo zabreške kočee prispevala skromno podporo.

Klemen je znova postal berač. Tokrat z nekim velikim notranjim veseljem. Pritiskal je kljuko po vseh koncih in krajih, poslušal zdihovanja in izgovore, toda brez bridkosti. Beračenje mu je prineslo neko notranjo sproščenost, pozabo. Dobil je zidarja in dva delavca ter jih zapeljal na planino. Sam jim je pomagal nesti hrano in orodje v hrib. Razigran je bil kakor otrok.

Ko je odprl vrata v zadehli prostor, mu je bilo, kakor da je stopil v zakristijo.

Pričeli so z delom.

Dogodek s Plaznikovo se je zdel Klemenu samo še grenak spomin.

V juniju se je rodil Megliču sin. Krščeval je Klemen. Tedaj je Meglič globoko segel v žep.

„Za kolonijo na Zabreški planini.“

Dva tisočaka.

Klemen bi najraje kar v sobi zavriskal.

Skobalil se je iz najhujšega. Bal se je, da bo letos popravljena planina še prazna. Pa je le videti, da bo prišlo življenje nanjo.

To Klemena v najtežjem času drži pokonci. Samo ne obstati, ne se predati

malodušju. Vzdržati, delati, kakor da se ni ničesar zgodilo, in molčati.

Kakor blisk z jasnega je udarila med barake novica, da kaplan zbira otroke za počitniško kolonijo.

Ali je to morda udarec proti Resniku, ki ga je kaplan z molkom pripravljaval toliko časa?

Ljudje so mendrali. Ženske so iskale za besedami. Kolonija bo trajala cel mesec. Ves avgust. Možje so bili resni. Niso hoteli z besedo na dan. Naj ženske same odločijo. Ne bodo se prepirali z Resnikom, če bi jih zavoljo tega napadal.

Prve matere so pričele prihajati.

„Našega bi dali, če jih ni že preveč.“

Klemen piše imena.

Petnajst.

Dvajset.

Triindvajset. Potlej se je ustavilo.

Dovolj jih je.

Zidar in delavca so zaključili z delom. Koča je dobila nov obraz.

Klemen je napravil proračun, Kremenčev student je letal v mesto, dela je bilo na pretek.

Klemen je iskal namestnika. Pri kaplanih ni poskušal. Nazadnje je staknil starega upokojenega župnika, ki je visel v hiralnici.

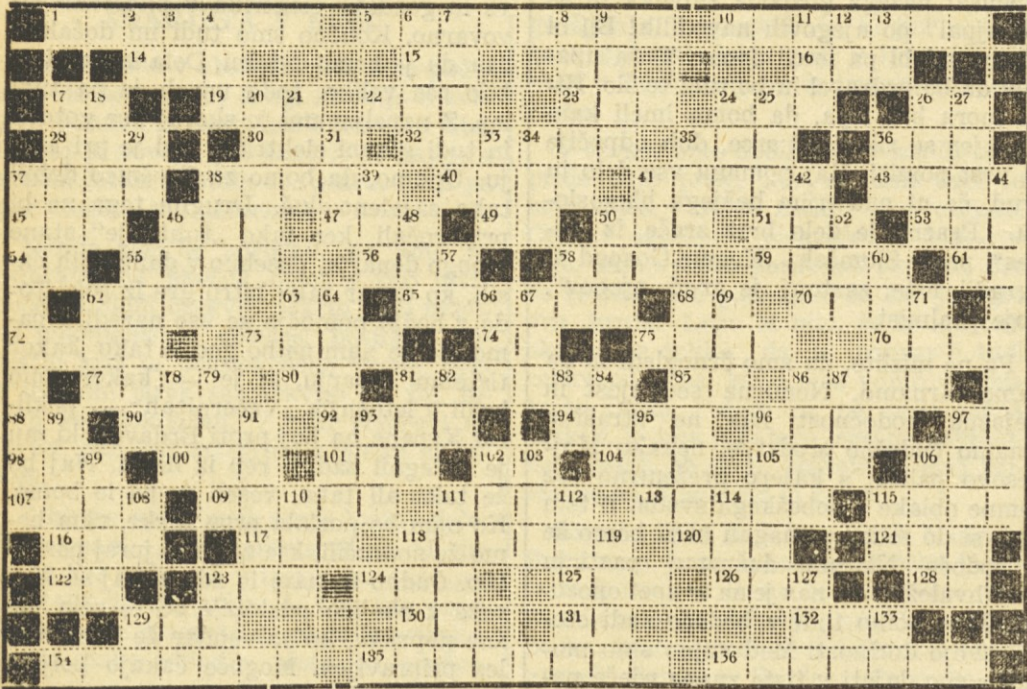
„Ravno za tja sem še,“ se je nasmehnul.

Na škofiji so Klemenu posodili prenosni oltar. Da ne bodo otroci brez maše.

(Dalje prihodnjič.)

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

„Kraji na Koroškem“



Pozor! V pričujočo križanko je vpletenih 12 imen koroških krajev, ki se vsi začno s črko B.

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1 vas v občini Dobrla ves; 5 kraj v občini Gospa Sveta; 10 kraj v občini St. Tomaž v celovškem okraju; 14 veznik; 15 začetnici imena in priimka slovenskega pisatelja („Za

pravdo in srce“); 16 sovražnik železa; 17 primorski vzklik; 19 kratice francoske poročevalske službe; 22 kratice Združenih narodov; 23 sorodnik; 24 latinski pozdrav; 26 začetnici imena in priimka „goriškega slavčka“; 28 kratice zavezniške poročevalske službe; 30 naplačilo; 32 kemična spojina; 35 življenjska tekočina; 36 beoglavi jastreb; 37 rojstni kraj pisatelja Ivana Kersnika; istega imena je kraj v občini Marija na Zilji; 38 zdravilna rastlina; 40 bog ljubezni; 41 tatinska ptica; 43 nemočen, malovreden; 45 ruska reka; 46 krot pri 22 vodoravno; 47 krajši izraz za „dnevi“; 49 vzklik; 50 očka; 51 lombardska reka; 53 kratica za „opravičeno“; 54 egiptovsko božanstvo; 55 bližnji sorodnik; 56 kratice imen in priimka slovenskega škofa in pisatelja; 58 prst, zemlja; 59 mlinsko korito; 61 dva enaka samoglasnika; 62 kralj ptičev; 63 ruska reka; 65 Goethejevo dramsko delo; 68 povratno-osebni zaimek; 70 jo imenujejo sodobno kraljico; 72 tekočina; 73 eden izmed čutov; 74 veznik; 75 Zupančičeva pesnitev; 76 južnoazijska država; 77 prvi človek; 80 dva enaka soglasnika; 81 domača zdravilna rastlina; 85 kot pri 11 vodoravno; 86 del drevesa; 88 veznik; 90 najmanjši delec snovi, tudi že razbit; 92 staroegiptovsko živalsko božanstvo; 94 otok, kamor je bil pregnan Napoleon; 96 naj bo človeku v čast; 97 kratica za „dvojina“; 98 nekdanji ruski vladar; 100 veznik; 101 manj kot malo; 102 prvi izraz pri štetju; 104 jugoslovanski šahist; 105 turški oblastnik; 106 kratice celovškega športnega kluba; 107 oseba iz svetega pisma; 109 operna pesem; 111 prebavila; 113 kraj na železniški progi Beljak—Podkloster; 115 večja utežna enota; 116 sedež vida; 117 obojica; 118 epidemična bolezen (4. sklon); 120 trije samoglasniki, prvi in tretji sta enaka; 121 stara oblika za besedico „že“; 122 pritrdilnica; 124 trije enaki samoglasniki; 125 dva; 126 staroslovansko polbožanstvo zla; 128 igralna karta; 129 obrtnik; 130 vzklik; 131 reče, pravi; 132 divja mačka; 135 kraj in občina nad Rožno dolino v celovškem okraju; 136 dva kraja nosita to ime, prvi je v okraju Rožek, občina St. Jakob, drugi je v občini Zitara ves; 137 kraj v občini Dobrla ves.

Na vpično: 2 pevska nota; 3 pijača Starih Slovanov; 4 eden izmed čutov; 6 telesna poškodba; 7 rimsko ime za Ljubljano; 8 nekdanji turški visoki oblastnik; 9 bivši angleški zunanji minister; 11 motri, gleda; 12 vzklik; 13 pojdi! (italijanski); 17 evropska denarna enota; 18 Verdijeva opera; 20 lump, zlikovec; 21 latinski izraz, ki pomeni „za“; 24 naplačilo; 25 cerkveni dostojanstvenik; 26 vas, naselje; 27 gorska dolina; 29 oblika glagola premikanja; 31 staroslovansko ime za pogana; 33 del naslova; 34 vrsta maščobe; 35 vranji glas; 36 dva enaka soglasnika; 37 kraj v občini Brdo v šmohorskem okraju; 38 letopis; 39 žensko krstno ime; 41

neko število; 42 prvi zakonski mož; 44 kraj v občini Važenberk v velikovškem okraju; 46 merilke časa; 48 del naslova; 50 ženski glas; 52 veznik; 55 del obraza; 57 kot 26 vod.; 58 veznik; 60 izraz ob slovesu; 62 slavnostna poveljujoča pesem; 63 star v angleščini; 64 kraj v občini Možberg v celovškem okraju; 66 nežen, ljubek; 67 osebni zaimek v množini; 68 otok v Malajskem arhipelu; 69 žensko krstno ime; 71 naplačilo; 78 očka; 79 hranilo; 81 hladno orožje; 82 igralna karta; 83 povratno-osebni zaimek; 84 ženski glas; 86 slovenski učenjak matematik; 87 skrajša-

no žensko ime; 89 ljudstvo, pleme; 91 mogoče; 93 tuje žensko ime; 95 vrsta fižola; 96 star, domač izraz za mitničarja; 97 ne včeraj ne jutri; 99 del človeškega telesa; 102 kraj na Tirolskem, znan po pasijonskih igrah; 103 sveto-pisemska oseba; 106 del telesa; 108 vzklik; 110 vrba žalujka; 111 kraj v dolini Save na Gorenjskem; 112 kraj v občini Slovenji Plajberk v celovškem okraju; 114 kot pri 101 vodoravno; 115 kje? 118 škoda; 119 društvo, skupnost (češki); 123 veznik; 127 trčenje; 129 kratica za „plemeniti“; 133 kratica za „sveti“.



Radio Celovec

NEDELJA, 23. januarja:
7,15 Jutranja glasba.
17,10 Pregled radiskega sporeda za prihodnji teden.
19,30 Slovenske narodne pesmi.

PONEDELJEK, 24. januarja:
7,15 Ženska ura in jutrnja glasba.
16,00 Literarna ura.
17,10 Poročila.

TOREK, 25. januarja:
7,15 Gospodarska ura in jutrnja gl.
17,15 Poročila.

SREDA, 26. januarja:
7,15 „Domači zdravnik“ in jutranja glasba.
17,10 Poročila.

ČETRTEK, 27. januarja:
7,15 Zanimivosti.
17,10 Poročila.
19,30 Polurna oddaja: „Naša pesem“, izvajajo dijaki celovškega učiteljsišča.

PETEK, 28. januarja:
7,15 Pomenek o vzgoji in jutrnja gl.
17,10 Poročila.

SOBOTA, 29. januarja:
7,15 Pregled svetovnega tiska.
17,10 Poročila.

Radio London - BBC

(Poročila v slovenščini in srbo-hrvaščini)
(Oddaja vsak dan na srednjem valu 267 m in na kratkih valovih: 41 m, 30,96 m in 25 m; popoldansko oddajo prenaša tudi postaja »Alpenland« na 339 m.)
6,45—7,00 poroč. in koment. v srbo-hrv.
14,45—15,00 poroč. in koment. v srbo-hrv.
20,45—21,15 poroč. in koment. v srbo-hrv.
21,15—21,30 poroč. in koment. v slovenšč.

Radio Test - nastaja II.

(Slovenske oddaje)

Dnevne oddaje: 7,30 do 8,00; 11,30 do 14,30; 17,30 do 24,00.
Nedeljske oddaje: 7,30 do 8,30; 9,30 do 14,30; 16,30 do 24,00.
Poročila dnevno ob: 7,45; 12,45; 19,45; 23,15.
Postaja oddaja na valu 203,6 metra.

Ali se Vase ikhavke v tedu?

Usnjena oblačila
barva (rjavo)
popravlja
čisti

Hans Nahstadt & Co.
Klagenfurt - Celovec, Dr.-Franz-Palla-Gasse 27
T. telefon 2182

PREVZEM SAMO DO 15. FEBRUARJA

Segajte po slovenski knjigi

Decembra meseca je izšla v Gradcu prva knjiga mladega slovenskega pisatelja FERRYJA BUKVIČA — z naslovom

„Brezdomci“

Knjiga ima nad 600 strani in stane po povzetju 35.— S. Poslužite se naročilnic, ki so priložene današnji številki „Koroške Kronike“.

Delna dodelitev živil za 49. dodelitveno dobo

Upravičeni so prejeti:	Kruh	Pš. moka		Laneno olje		Ovseni kosmiči		Sladkor		
		600 g	750 g	100 g	200 g	800 g	1300 g	400 g	350 g	1150 g
1 Navadni potrošniki nad 18 let	17, 18, 19			14	23	24				15
2 Mladina od 12—18 let	17, 18, 19			14	23	24				15
3 Otroci od 6—12 let	17			14		24		21		15
4 Otroci od 3—6 let			14			24	21			15
5 Otroci do 3 let			14							15
6 Delni samooskrbovalci z maslom nad 18 let	117, 118 119			114						115
7 Mladina od 12—18 let	117, 118 119			114						115
8 Otroci od 6—12 let	117			114				121		115
9 Otroci od 3—6 let			114				121			115
10 Otroci do 3 let			114							115
11 Delni samooskrbovalci z mesom in mastjo nad 18 let	217, 218 219			214						215
12 Mladina od 12—18 let	217, 218 219			214						215
13 Otroci od 6—12 let	217			214				221		215
14 Otroci od 3—6 let			214				221			215
15 Otroci do 3 let			214							215
16 Delni samooskrbovalci z mesom, maslom in mastjo	317, 318 319			314						315
17 Mladina od 12—18 let	317, 318 319			314						315
18 Otroci od 6—12 let	317			314				321		315
19 Otroci od 3—6 let			314				321			315
20 Otroci do 3 let			314							315
21—25 Popolni samooskrbovalci mladino od 14—18 let										401
26 Krušna nakaznica za samoosk.	413, 411 412			414						
27 Dodatna nakaznica za zaposleno vseh starosti										501 505
30 Dodatna nakaznica za najtežje delavce						808				
31 Nakaznica za noseče in doječe matere										912

Na odrezke 18 E, 19 E, 18 Jgd, 19 Jgd, 118 E, 119 E, 118Jgd, 119 Jgd, 218 E, 219 E, 218 Jgd, 219 Jgd, 318 E, 319 E, 318 E, 319 E, 318 Jgd, 319 Jgd, 412 in 413 lahko kupite namesto 1000 kruha 600 g pšenične moke.